

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Dušan Duriš

Právní úprava ochrany ovzduší

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Michal Sobotka, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování: 30.9.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 136 922 znaků včetně mezer.

V Praze dne

Dušan Duriš

Obsah

Úvod.....	4
1 Ovězení a jeho znečištění.....	6
1.1 Pojem ovzduší.....	6
1.2 Zdroje a důsledky znečištění ovzduší.....	6
2 Právní rámec ochrany ovzduší.....	8
2.1 Prameny právní úpravy.....	8
2.1.1 Mezinárodní právo.....	8
2.1.2 Evropské právo.....	10
2.1.3 Národní legislativa v oblasti ochrany ovzduší.....	13
2.1.4 Imisní limity a programy zlepšování kvality ovzduší.....	15
3 Orgány ochrany ovzduší.....	18
3.1.1 MŽP.....	18
3.1.2 Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo zemědělství.....	19
3.1.3 ČIŽP.....	20
3.1.4 Krajské úřady.....	20
3.1.5 Obecní úřad obce s rozšířenou působností.....	21
4 Zdroje znečištění ovzduší.....	21
4.1 Definice.....	21
4.1.1 Znečištění ovzduší.....	22
4.1.2 Mobilní zdroje znečištění ovzduší.....	22
4.1.3 Stacionární zdroje znečištění ovzduší.....	23
4.1.4 Přehled vyjmenovaných stacionárních zdrojů.....	25
4.2 Nástroje omezování míry vlivu na ovzduší.....	27
4.2.1 Emisní limity.....	27
4.2.2 Emisní stropy.....	28
4.2.3 Technické podmínky provozu.....	28
4.2.4 Přípustná tmavost kouře.....	29
5 Provoz vyjmenovaných stacionárních zdrojů.....	29
5.1 Povinnosti provozovatele.....	29
5.1.1 Obecné povinnosti provozovatele.....	29
5.1.2 Zvláštní povinnosti pro provozovatele vyjmenovaných stacionárních zdrojů	32

5.2	Povolení provozu	36
5.2.1	Závazné podmínky pro provoz stacionárního zdroje.....	37
5.2.2	Obsahové náležitosti žádosti o povolení provozu.....	40
5.2.3	Integrované povolení	41
5.2.4	Účast veřejnosti při povolování provozu	43
5.3	Stanoviska a závazná stanoviska	44
5.3.1	Stanoviska orgánů ochrany ovzduší.....	44
5.3.2	Jednotné environmentální stanovisko (JES).....	46
5.4	Posuzování vlivů na životní prostředí.....	47
6	Dozor nad dodržováním povinností a opatření ke zjednání nápravy.....	49
6.1	Státní dozor (ČIŽP).....	49
6.1.1	Plán kontrol.....	50
6.2	Opatření k nápravě a přestupky	51
6.2.1	Opatření ke zjednání nápravy	51
6.2.2	Zastavení provozu stacionárního zdroje	52
6.2.3	Přestupky na úseku ochrany ovzduší	52
7	Ekonomické nástroje pro ochranu ovzduší.....	52
7.1	Poplatky za znečištění ovzduší.....	53
7.2	Dotace a podpory	54
7.2.1	Operační program Životní prostředí (2021-2027)	54
8	Závěr	55
	Seznam použitých zkratk	57
	Seznam použitých zdrojů.....	58
	Právní úprava ochrany ovzduší - Abstrakt.....	63
	Klíčová slova	63
	The legal regulation of air protection – Abstract	64
	Key words	64

Úvod

Jen málo složek životního prostředí je tak významných a důležitých, jako právě naše ovzduší. Vzduch, který nás obklopuje, tvoří nedílnou součást našich životů a zároveň má vliv na vývoj zdraví nejen lidské populace, ale i přírody jako takové. Z tohoto důvodu je potřeba kvalitní právní úprava nejen na úrovni národní legislativy, která naše ovzduší co nejlépe ochrání před jejím nadměrným znečišťováním.

Pro pochopení problematiky tohoto relativně moderního fenoménu je nejprve potřeba vymezit řadu elementárních pojmů souvisejících s touto oblastí životního prostředí. Tím se zabývá první kapitola této práce, ve které budou navíc uvedeny nejvýznamnější zdroje, látky a společenský vývoj vedoucí k potřebě zvýšené kontroly znečištění a znečišťování ovzduší a také možné důsledky, které s problematikou v dnešním světě souvisí.

Druhá kapitola se věnuje aktuální právní úpravě v měřítku globálním, evropském a národním. Oblast ochrany ovzduší se týká celého světa, tím pádem je zde nutná míra harmonizace a sjednocení úprav ve všech úrovních počínaje závazky z mezinárodních multilaterálních smluv a transponovanými evropskými normami v národní legislativě konče. Evropská právní úprava obsahuje několik důležitých směrnic, jejichž systém bude v samostatné podkapitole představen a aktuálně nejzajímavější směrnice budou shrnuty. K naší tuzemské právní úpravě patří také imisní limity a jejich úprava, díky které je státní správa schopna dané limity dodržovat. Hovořit zde budeme o programech zlepšování kvality ovzduší a jejich podpůrných opatřeních.

Samostatnou kapitolu mají orgány ochrany ovzduší, které budou vymezeny a popsány v kapitole třetí. Důraz zde bude kladen na ty orgány ochrany ovzduší, které mají u nás nejvíce pravomocí a nejvíce zasahují do právních vztahů na úseku ochrany ovzduší.

Stěžejní částí této práce je kapitola čtvrtá a následující, které se soustředí na detailní úpravu provozování stacionárních zdrojů. Pochopení právní úpravy stacionárních zdrojů je naprosto klíčové pro jejich významnost v oblasti znečišťování ovzduší. Stacionární zdroje značně ovlivňují kvalitu ovzduší prostřednictvím emisí škodlivých látek a cílem právní regulace je omezení vlivu těchto škodlivých látek na lidské zdraví a životní prostředí. Právní úprava stacionárních zdrojů momentálně procházela řadou

aktualizací v novém stavebním zákoně účinném od roku 2024 a zavedením Jednotného environmentálního stanoviska, což je dalším důkazem toho, že pro efektivní ochranu ovzduší je potřeba stacionární zdroje dostatečně právně regulovat.

Po definování pojmů jako jsou znečišťování ovzduší nebo mobilní a stacionární zdroje a představení přehledu vyjmenovaných stacionárních zdrojů se budeme v kapitole zabývat relevantními nástroji omezování míry vlivů na ovzduší, jako jsou například emisní stropy a technické podmínky provozu. Dále bude v kapitole páté následovat úprava provozu vyjmenovaného stacionárního zdroje spolu s povinnostmi jeho provozovatele a možnostmi povolení provozu. Kapitola číslo 6 se bude týkat úpravy správního dozoru a kontroly nad dodržováním povinností provozovatele. Pojednání o stacionárních zdrojích bude v kapitole sedmé zakončeno systémem nejvýznamnějších pozitivních i negativních ekonomických nástrojů z hlediska ochrany ovzduší.

Smyslem této diplomové práce je nahlédnutí do problému, kterým se lidstvo intenzivně zabývá několik posledních desítek let a který je natolik důležitý pro budoucnost životního prostředí, že každá další informovaná osoba znamená další potenciální krok kupředu v jeho řešení. Již od útlého věku jsem byl v rámci výuky na soukromé škole obeznámen s klimatickými změnami a budoucím možným úpadkem kvality ovzduší. Tyto změny se v průběhu mého života projevují natolik, že si jich i já sám všímám a porovnávám vývoj klimatu se stavem před 20 lety, tj. v době, kdy jsem se o životním prostředí dozvěděl poprvé. Veliký problém spatřuji v nezodpovědném provozování stacionárních zdrojů některými soukromými provozovateli, konkrétně například pálením nevhodných pevných materiálů v zimním období na předměstích. Tyto okolní jevy ve mně probudily touhu po hlubším porozumění dané problematice na právní úrovni. Od této práce tedy očekávám příležitost dozvědět se více o tom, jak naše právní normy pomáhají chránit ovzduší a jaké nástroje jsou k tomu využívány.

1 Ovzduší a jeho znečišťování

1.1 Pojem ovzduší

Pod pojmem ovzduší si lze jednoduše představit vzdušný obal Země. Jedná se o složku životního prostředí, všeho, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.¹ Pro účely ochrany ovzduší se za ovzduší považuje pouze ovzduší vnější, v otevřených prostorech, tudíž se nejedná o prostory v budovách. O ochraně ovzduší ve vnitřních prostorech pak pojednává zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a jeho prováděcí předpisy.

Neustálými emisemi (vnášením škodlivých látek do okolí ze zdroje) a imisemi (koncentrací škodlivých látek v atmosféře) dochází ke znečišťování ovzduší a to ať už vlivem působení člověka, jiných živočichů nebo přírodních sil. V důsledku toho se právní úprava soustředí na *předcházení znečišťování ovzduší a snižování úrovně znečišťování tak, aby byla omezena rizika pro lidské zdraví způsobená znečištěním ovzduší (...) a vytvoření předpokladů pro regeneraci složek životního prostředí postižených v důsledku znečištění ovzduší.*² Je nutné zdůraznit, že není možné eliminovat veškeré znečišťování a znečištění ovzduší. Právní úprava tudíž hovoří o „přípustné úrovni“, která se projevuje ve formě stanovených emisních a imisních limitů.

1.2 Zdroje a důsledky znečišťování ovzduší

Spolu s definicí ovzduší a jeho znečišťováním je nutné také uvést zdroje, které se na znečišťování podílí nejvíce, a důsledky s tím spojené.

Zdroje můžeme dělit podle různých kritérií. Jedním z těchto kritérií je dělení zdrojů na přirozené, jimiž je například sopečná či bakteriální činnost, a antropogenní, například tvorba elektřiny a tepla lidskou činností.³ Nejpodstatnější dělení zdrojů znečišťování ovzduší můžeme ovšem spatřovat v dělení na zdroje mobilní, které emitují škodlivé látky při vlastním pohybu a zdroje stacionární, které se nepohybují a zůstávají

¹ § 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

² § 1 odst. 1 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší (dále citováno jako ZOO)

³ BRANIŠ, M., *Znečišťování ovzduší*, In: BRANIŠ, M., HŮNOVÁ, I. (eds.), *Atmosféra a klima, aktuální otázky ochrany ovzduší*. Nakladatelství Karolinum, Praha 2009, s 181 (dále citováno jako Atmosféra a klima)

na jednom místě. O mobilních a zejména stacionárních zdrojích bude blíže pojednávat kapitola č. 3.

Při hledání hlavních aktérů znečišťujících ovzduší nám pomůže přehled imisních limitů, ve kterém jsou vypsány látky a sloučeniny, které zasahují do kvality ovzduší v takové míře, že je třeba jejich koncentraci hlídat a stanovit meze tolerance. Hovoříme zejména o oxidu siřičitém, oxidu dusičitém, oxidu uhelnatém, benzenu, suspendovaných částicích velikostní frakce PM₁₀ a PM_{2,5}, olovu a benzenu⁴. Koncentrace těchto látek je problémem globálním, tudíž jejich regulace začíná již na úrovni mezinárodních smluv, například Úmluvy o dálkovém znečišťování.

Na závěr této kapitoly pohovoříme o některých důsledcích znečišťování ovzduší, které jsou důvodem, proč nejen naše, ale i mezinárodní a evropská právní úprava dbá na dodržování výše zmíněných přípustných úrovní. Výrazným problémem v moderní době se stal fenomén skleníkového efektu, který vlivem nadměrné koncentrace skleníkových plynů v atmosféře vybočuje z přirozeného stavu a negativně ovlivňuje zemské klima. Za tuto nerovnováhu může zejména moderní industriální společnost, která ve velké míře emituje takzvané antropogenní skleníkové plyny, z nichž se nejvíce projevuje oxid uhličitý, dále pak methan a oxid dusný. Samotná emise oxidu uhličitého, k níž dochází různou formou spalování a využíváním půdy, má 60% vliv na ohřev naší planety.⁵ Tyto emitované plyny poté ovlivňují klima svými radiačními vlastnostmi, projevujícími se nadměrným vyzařováním infračerveného záření k Zemi, které by v ideálním stavu bylo více odraženo do vesmíru⁶. Podle dosavadního vývoje se v budoucnu předpokládá ještě vyšší deviace hodnot skleníkových plynů, což vede k nutnosti zvýšené kontroly a právní regulace emisí znečišťujících látek po celém světě. Druhým neméně závažným problémem je narušování ozonové vrstvy, která je důležitá pro ochranu planety před ultrafialovým zářením. Zde je hlavním aktérem methan, který s ozonem reaguje tak, že jej rozkládá na atom kyslíku a oxid uhličitý. Methan se dostává do stratosféry například sopečnou činností, klimatickými změnami z oceánů a antropogenně chovem skotu, který

⁴ ČHMÚ, *Imisní limity*, 2022, dostupné z:

https://www.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/info/limity_CZ.html

⁵ PRETEL, J., *Skleníkový efekt*, 2011, dostupné z:

https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/klimazmena/files/cc_chap05.pdf

⁶ WANG, K., LIANG, S., *Global atmospheric downward longwave radiation over land surface under all-sky conditions from 1973 to 2008*, In: *Journal of geophysical research*, 2009, dostupné z:

<https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1029/2009JD011800>

methan přirozeně uvolňuje během trávení.⁷ Problematika ozonové vrstvy je natolik důležitá, že se jí specificky věnuje nejedna právní úprava. Příkladem může být Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol.

2 Právní rámec ochrany ovzduší

Předchozí kapitola nás uvedla do samotné problematiky ochrany ovzduší jakožto složky životního prostředí a zodpověděla, proč je důležité je právně chránit. Následující kapitola pojednává o právním rámci, tudíž se bude věnovat výčtem nejdůležitějších právních pramenů nejen u nás, ale i v mezinárodní a evropské sféře a také cílům právní úpravy. Otázka ovzduší a jeho ochrany je globálním cílem, který postihuje všechny státy světa a je nutné, aby v ideálním stavu usiloval o zlepšení kvality ovzduší každý stát – jak jinak toho lze docílit, než harmonizovanou vnitrozemskou právní úpravou, která koresponduje s ustanoveními mezinárodního práva a v případě České republiky taktéž s právem evropským. Ke konci kapitoly se budeme věnovat specifickému tématu, které má pro účel této práce opodstatněný význam – imisním limitům.

2.1 Prameny právní úpravy

2.1.1 Mezinárodní právo

Obecně nejdůležitějším pramenem v mezinárodním právu jsou mezinárodní smlouvy. Jinak tomu není ani v oblasti práva životního prostředí. I zde je Česká republika smluvní stranou nespočtu mnohostranných environmentálních smluv ze všech možných sfér životního prostředí. Pro účel ochrany ovzduší nás budou zajímat dva dokumenty – Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (dále jen Úmluva o dálkovém znečišťování) a Rámcová úmluva OSN o změně klimatu.

Úmluva o dálkovém znečišťování (CLRTAP) z roku 1979 si klade za cíl předejít kontaminace ovzduší na velké vzdálenosti, která negativně ovlivňuje jeho kvalitu v sousedních zemích a regionech. Strany úmluvy, kterými jsou Spojené státy, Kanada a většina evropských zemí včetně ČR, se v základních zásadách (články 2 až 5 CLRTAP) zavazují k omezování, snižování a předcházení znečišťování ovzduší včetně jeho

⁷ *Narušení ozonové vrstvy*, In: is.cuni.cz, dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=196658&kod=OPNB2B108A>

dálkového znečišťování, zavazují se také k dostatečné mezinárodní kooperaci a výměně informací, výzkumu a využití nejlepší ekonomicky dostupné techniky. Strany se také zavázaly k vybudování sítě monitorovacích stanic, které slouží k hlídání dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší a ke sledování kvality ovzduší. Monitorování prostřednictvím těchto stanic slouží jako základ pro případné plánování opatření a hodnocení dopadů. Tato úmluva vznikla v reakci na acidifikaci jezer ve Skandinávii vlivem nadměrné emise síry, která postupovala napříč hranicemi evropských států. Takto také v roce 1987 vstoupil v platnost první z aktuálně osmi protokolů úmluvy, jejichž je Česká republika smluvní stranou, který si kládla za cíl snížit emise síry nejméně o 30 %.⁸ Tyto protokoly, které jsou k úmluvě sjednány, slouží jako prostředek realizace smluvního omezování znečišťování ovzduší. Dodržování cílů a emisních dat stanovených úmluvou i jejími protokoly je dvakrát do roka kontrolováno sekretariátem jakožto pomocným orgánem výkonného orgánu ve spolupráci s Centre on Emission Inventories and Projections.⁹ V roce 1998 byl ustanoven 2. protokol o síře, který dále prohlubuje snahu o redukci emise síry. Za účelem zajištění lepší spolupráce v této problematice byl protokolem v roce 1988 zavedeno dlouhodobé financování Kooperativního programu monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě (dále jen „EMEP“). Jedná se o nástroj, který slouží k redistribuci nákladů vzniklých monitoringem znečištění ovzduší podle dohod o redukci emisí.¹⁰ Nutnost realizace EMEP zdůrazňuje článek 9 CLRTAP. Dalšími protokoly jsou protokol o snižování emisí těkavých organických látek zabývající se snižováním emisí látek způsobujících tvorbu přízemního ozonu, protokol o těžkých kovech redukující emise kadmia, olova a rtuti, protokol o persistentních organických polutantech zaměřující se na různé pesticidy a chemikálie a jejich výrobu a eliminaci, protokol o snižování emisí oxidů dusíku nebo jejich toků přes hranice států a protokol k omezení acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozonu, který se zabývá stanovením emisních stropů pro síru, oxidy dusíku, těkavé organické látky a amoniak.

⁸ MŽP, *Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států*, In: mzp.cz, 2024, dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/umluva_o_dalkovem_znecestovani_ovzdusi_hranice

⁹ UNECE, *Protocols*, In: [unece.org](https://unece.org/protocols) [online], dostupné z: <https://unece.org/protocols>

¹⁰ MŽP, *Protokoly přijaté v rámci Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států*, In: mzp.cz [online], dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/protokoly_clrtap

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu byla přijata na začátku devadesátých let v New Yorku, jménem České republiky byla podepsána dne 18. června 1993. Tato úmluva vznikla z důvodu znepokojujícího nárůstu koncentrace skleníkových plynů v atmosféře vedoucího k oteplování zemského povrchu a atmosféry.¹¹ Smysl celé úmluvy můžeme spatřit v článku 3, který se soustředí na vymezení několika hlavních principů. Hovoří se zde o zachování příznivého klimatu pro budoucí generace, kdy se smluvní strany mají v rámci svých možností a schopností snažit o co nejefektivnější odvracení negativních klimatických podmínek, zejména pak země rozvinuté, které k tomu mají lepší prostředky. Dalšími principy jsou například dbání na specifické potřeby zemí rozvojových, které jsou „obzvláště vystavené nepříznivým účinkům změny klimatu“¹² a zásada podpory udržitelného rozvoje pomocí integrace vnitrostátních rozvojových programů. Na tuto rámcovou úmluvu navazují další dva dokumenty – Kjótský protokol z roku 1997, ve kterém se smluvní strany zavázaly do kontrolního období let 2008 až 2012 snížit celkové antropogenní emise skleníkových plynů nejméně o 5 procent oproti úrovni z roku 1990¹³, a Pařížskou dohodu z roku 2015, ve které se smluvní strany mimo jiné zavázaly udržet nárůst průměrné globální teploty výrazně pod hranici 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a zároveň usilovat o to, aby teplota nevzrostla o 1,5 °C.¹⁴

Oba tyto mezinárodní dokumenty mají dopad na právní úpravu evropského i vnitrostátního práva a jak Evropská unie, tak i Česká republika musí plnit závazky z těchto mnohostranných smluv plynoucí.

2.1.2 Evropské právo

Česká republika má jakožto členský stát Evropské unie (dále jen „EU“) řadu práv i povinností vůči EU i ostatním členským státům. Na základě principu loajality je vyžadována aktivní spolupráce v rámci sledování společných cílů a plnění úkolů, které EU stanoví, a to prostřednictvím výlučné či sdílené pravomoci. Oblast životního prostředí, včetně ochrany ovzduší, náleží do pravomoci sdílené.¹⁵ To znamená, že EU v těchto oblastech jedná pouze tehdy, pokud zamýšlených cílů nelze uspokojivě

¹¹ Preambule Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu [český překlad], s 1 (dále citováno jako Rámcová úmluva)

¹² Čl. 3 odst. 2 Rámcové úmluvy

¹³ Čl. 3 odst. 1 Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu [český překlad]

¹⁴ Čl. 2 odst. 1 písm. a) Pařížské dohody [český překlad]

¹⁵ Čl. 4 odst. 2 písm. e) Smlouvy o fungování Evropské unie

dosáhnout členským státem na úrovni ústřední, regionální či místní. Těchto cílů se v oblasti ochrany ovzduší členské státy pokouší dosáhnout nejčastěji pomocí směrnic.

Prameny evropského práva tradičně dělíme na právo primární a sekundární. Do práva primárního spadají nejdůležitější zřizovací dokumenty, z nichž nás bude zajímat Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Právo sekundární se pak skládá z různých právních aktů, z nichž poukážeme zejména na právní akty závazné, tedy nařízení, směrnice a rozhodnutí.

Veškerá činnost EU v oblasti životního prostředí se odvíjí od článků 191, 192 a 193 SFEU. Hlavními cíli jsou například zachování, ochrana a zlepšování životního prostředí a ochrana lidského zdraví stojící na principech prevence a obezřetnosti, odvracení ohrožení životního prostředí u zdroje a na principu „znečišťovatel platí“. Tyto cíle se stanovují a přinejlepším uskutečňují pomocí takzvaných všeobecných akčních programů Unie pro životní prostředí. Nejnovější, v pořadí osmý akční program byl přijat rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady EU č. 2022/591 (dále jen „8. akční program“) ze dne 6. dubna 2022. Jedním z tematických prioritních cílů tohoto akčního programu je *„rychlé a předvídatelné snižování emisí skleníkových plynů a současné posílení pohlcování přírodních propadů uhlíku v Unii (...)“*¹⁶ do konce roku 2030. 8. akční program je příkladem sekundárního práva EU.

Dalšími důležitými dokumenty sekundárního práva EU jsou směrnice. Krátce si přiblížíme několik pro ochranu ovzduší významných.

Směrnice č. 2008/50/ES o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

Tato směrnice vznikla jako reakce na šestý akční program, který stanovil potřebu snížení znečištění ovzduší na minimum. Na jejím základě je nutno transponovat opatření zaměřující se na zvýšení kvality ovzduší a co největší eliminaci škodlivých účinků, společného posuzování kvality vnějšího ovzduší, informační povinnost v této oblasti a samozřejmě zachování dosažené kvality pro futuro¹⁷. Článek 23 hovoří o nutnosti vypracování plánů kvality ovzduší, k jejichž plnění přispívají národní programy

¹⁶ Čl. 2 odst. 2 písm. a) 8. akčního programu

¹⁷ Čl. 1 směrnice č. 2008/50/ES o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

omezování znečištění ovzduší, blíže upravené ve směrnici č. 2016/2284, o které se pojednává níže.

Směrnice č. 2016/2284 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší

Hlavním účelem této směrnice je dosažení lepší kvality ovzduší prostřednictvím vypracování národních programů omezování znečištění ovzduší.¹⁸ Tato směrnice obsahuje přesná pravidla pro vypracovávání daných národních programů včetně nutnosti pravidelného podávání zpráv o stavu emisní inventury a prognózy a možnosti finanční podpory dostupnými prostředky Unie. Česká republika kontinuálně připravuje svůj národní program již od vstupu do EU roku 2004. Tento národní program je součástí společného národního strategického rámce ochrany ovzduší spolu s programy zlepšování kvality ovzduší a se zákonem o ochraně ovzduší.¹⁹ Do výčtu strategických cílů programu patří omezení expozice obyvatel nadlimitně znečištěnému ovzduší, aby nedocházelo k různým onemocněním a předčasným úmrtím, jejichž hlavním viníkem je koncentrace suspendovaných částic PM_{2,5}, dále pak ochrana vegetace a ekosystémů – to vše s přihlédnutím na specifický cíl, kterým je plnění národních závazků ke snížení emisí stanovených v souladu s touto směrnicí. Daný specifický cíl byl již pár let zpět splněn a nyní dochází k monitorování dosažené hodnoty pro budoucí léta.

Směrnice č. 2010/75/EU o průmyslových emisích

Několik kapitol z této směrnice bylo přímo transponováno do zákona o ochraně ovzduší, ovšem pro účel správné implementace došlo k jejich přeformulování, zejména kvůli zbytečně širokému výčtu zdrojů a zvláštnostem naší tuzemské právní praxe. Největší oblastí úpravy, na kterou je kladena největší váha, jsou velká spalovací zařízení v energetickém průmyslu (kapitola 3 směrnice). Tato zařízení představují podstatnou část emisí oxidu siřičitého a oxidu dusíku v České republice a právě proto je důležité zpřísnit emisní limity a provozní podmínky dle přílohy V směrnice. Pro lepší transpozici a zamezení problémům s dodávkami energií obsahuje směrnice několik článků týkajících se přechodných režimů a plánů, které Česká republika navzdory jejich fakultativnosti přijala do své právní úpravy (paragrafy 37 až 39 zákona o ochraně ovzduší). Transpozice

¹⁸ Čl. 1 odst. 1 směrnice č. 2016/2284 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší

¹⁹ SRBOVÁ, G., *Národní program snižování emisí České republiky*, In: mzp.cz, 2.1.2024, s 11, dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_dokumenty/\\$FILE/000-Aktualizace_NPSE_2023-20240118.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_dokumenty/$FILE/000-Aktualizace_NPSE_2023-20240118.pdf)

této směrnice se odráží také v agregačních (sčítacích) pravidlech, která vznikla jako reakce na výstavby zvýšeného množství menších provozních jednotek namísto několika jednotek větších. Důvodem takové výstavby bylo obcházení nutnosti dodržování provozních podmínek, které jsou pro velké jednotky vzhledem k jejich vyššímu tepelnému příkonu přísnější. Tato agregační pravidla stanovují celkový jmenovitý tepelný příkon všech zdrojů nezávisle na jejich velikosti pro účely stanovení emisních limitů. Kritériem plnění těchto limitů je počet komínů v provozovně. Úprava agregačních pravidel je v České republice dokonce o něco přísnější, než vyžaduje směrnice. Rozdílem v naší právní úpravě je pouze formální chápání jednotlivých stacionárních zdrojů po sečtení jejich jmenovitých tepelných příkonů nikoliv jako jednoho celku, ale jako samostatných jednotlivých zdrojů, což ovšem nemění nic na následném součtu jejich kapacit a na to navazujících povinnostech²⁰. Dalšími transponovanými kapitolami jsou kapitola 4 týkající se zařízení na spalování nebo spoluspalování odpadu, kapitola 5 týkající se zařízení a činností používajících organická rozpouštědla a kapitola 6 týkající se zařízení na výrobu oxidu titaničitého emitovaného do vody.

Proč je tak důležité zmiňovat úpravu na úrovni evropského práva? EU je smluvní stranou mnohých mezinárodních smluv, včetně výše zmíněné Úmluvy o dálkovém znečišťování, a její legislativa tedy musí být v souladu s mezinárodními smlouvami. To se odráží i na úroveň členských států, které jsou na základě členství v EU automaticky taktéž smluvními stranami.²¹ Pomocí primárního a sekundárního práva EU poté její členské státy povětšinou transponují platné právo EU přímo do své národní legislativy a snaží se tak plnit jak cíle EU, tak i cíle v globálním měřítku podle mezinárodního práva.

2.1.3 Národní legislativa v oblasti ochrany ovzduší

Jak již bylo zmíněno na konci předchozího segmentu, Česká republika jakožto členský stát EU vytváří většinu své legislativy v oblasti životního prostředí pomocí transpozice práva EU. Z oblasti životního prostředí zabírá v evropském právu významný podíl právě

²⁰ DĚDIČ, K., *Směrnice o průmyslových emisích v novém zákoně o ochraně ovzduší*, In: STEJSKAL, V., TOMÁŠKOVÁ, V. ŠEDINA, P. BAŠNÝ, V., *České právo životního prostředí, vědecký časopis, číslo 32*, Česká společnost pro právo životního prostředí, Praha 2012 (dále citováno jako „České právo životního prostředí, číslo 32“), s 48

²¹ EUR-Lex, *Geneva convention on Long-Range Transboundary Air Pollution*, In: eur-lex.europa.eu, 2020, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/geneva-convention-on-long-range-transboundary-air-pollution.html?fromSummary=20>

ochrana ovzduší, která je zde obzvlášť detailně upravena. Evropské směrnice týkající se cílů spojených s vývojem ochrany ovzduší stojí v samotném středobodu právní úpravy u nás, staly se totiž východiskem pro vznik nejdůležitější tuzemské právní normy v oblasti ochrany ovzduší, zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší (dále jen „ZOO“).

ZOO slouží k realizaci toho, co evropské právo pomocí směrnic požaduje – navržení a uplatnění řešení, jak co nejlépe systematicky, plánovaně a za pomoci zpětné kontroly²² přistupovat k ochraně ovzduší na národní úrovni a jaké nástroje k tomu použít. ZOO nahrazuje předchozí zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a změně některých dalších zákonů, který byl v rámci obsahu rozmanitější. ZOO totiž již neupravuje otázku ochrany ozonové vrstvy a změn klimatu, ani otázku skleníkových plynů. To je vyhrazeno samostatné právní úpravě zabývající se klimatickým systémem.²³ Tento zákon se zabývá z podstatné části řešením problematiky znečištění a znečišťování ovzduší, kontrolováním úrovní znečištění a znečišťování ovzduší a stanovením povinností pro provozovatele stacionárních zdrojů i jiných osob, které se podílejí na znečištění a znečišťování ovzduší a ověřování plnění jejich závazků. Upravována je zde také otázka snižování emisí skleníkových plynů způsobených spalováním paliv v dopravě, neboli prostřednictvím mobilních zdrojů. Část čtvrtá ZOO se mimo jiné týká požadavků na kvalitu biopaliv užívaných pro výrobu pohonných hmot. Tato právní úprava se podle některých nehodí do celkové sféry ZOO a měla by podléhat jiné, konkrétnější právní úpravě.²⁴ Důležitou součástí ZOO jsou jeho přílohy, ve kterých jsou uvedeny například imisní limity a povolený počet jejich překročení za kalendářní rok (příloha č. 1) nebo seznam vyjmenovaných stacionárních zdrojů (příloha č. 2). K tomuto stěžejnímu zákonu a jeho jednotlivým ustanovením se budeme opětovně vracet i v následujících kapitolách, protože právě tento zákon je pramenem právní úpravy provozování stacionárních zdrojů a povinností s tím spojených.

V roce 2012 spolu se ZOO nabyli účinnosti také zákon č. 73/2012 Sb., o ochraně ozonové vrstvy a o fluorovaných skleníkových plynech. Tento zákon se soustředí na právní úpravu ochrany ozonové vrstvy a klimatického systému před nežádoucími efekty

²² MORÁVEK, J., TOMÁŠKOVÁ, V., BERNARD, M., VÍCHA, O., *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář. I. vydání*, C. H. Beck, Praha 2013, s 1–6 [online] (dále citováno jako Komentář k ZOO)

²³ TOMÁŠKOVÁ, V., *Nový zákon v oblasti ochrany ovzduší*, In: *České právo životního prostředí*, číslo 32, s 18

²⁴ Komentář k ZOO, s 1-6

regulovaných látek a fluorovaných skleníkových plynů.²⁵ Jak již bylo zmíněno výše, zákonodárce se rozhodl oproti předchozí právní úpravě zcela vyčlenit otázku ochrany ozonové vrstvy ze ZOO a veškeré její aspekty soustředit do samostatné právní úpravy. I tento zákon vzniká pomocí transpozice evropského práva, konkrétně nařízení č. 1005/2009 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu a nařízení č. 842/2006 o některých fluorovaných skleníkových plynech.

Dalším tuzemským zákonem z oblasti ochrany ovzduší a posledním, který bude zmíněn, je zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Tento zákon přináší tuzemskou úpravu pravidel pro vstup a operování v systémech emisního obchodování. Systémem, kterého se úprava dotýká nejvíce a kterého je tím pádem Česká republika účastníkem, je European Union Emission Trading Scheme (EU ETS). Důvodem vzniku tohoto systému je motivovat provozovatele stacionárních zařízení z rozmanitých průmyslových sektorů ke snižování emisí skleníkových plynů. Provozovatelé u nás každoročně evidují své emise Ministerstvu životního prostředí a vyřazují za ně povolenky²⁶, přičemž někteří mohou dosáhnout snižování emisí s výrazně nižšími náklady a tím pádem dané povolenky ušetřit. K tomu poté slouží emisní obchodování, pomocí kterého mohou být takto naspořené emisní povolenky prodány provozovatelům, pro které tvoří boj s redukcí emisí mnohem nákladnější situaci.

2.1.4 Imisní limity a programy zlepšování kvality ovzduší

Nyní si přiblížíme problematiku imisních limitů a jejich nedávné zpřísnění. Imisní limity jsou měřítkem přípustnosti úrovně znečištění, nad jejichž úroveň se nesmí daná znečišťující látka v ovzduší dostat. Důležitou proměnnou je zde časový úsek, v němž se překročení limitů monitoruje. Překročením imisního limitu se poté rozumí případ, kdy je hodnota daného limitu překročena opakovaně a množství překročení je nad maximální povolený počet, tudíž nestačí překročit hodnotu limitu jen jednou.

S hodnotami imisních limitů souvisí také mezní hodnoty pro posuzování, které by měly zabraňovat nepříznivým účinkům znečištění na zdraví. Mezní hodnoty se dělí na

²⁵ Komentář k ZOO, s 1-6

²⁶ MŽP, *Emisní obchodování*, In: mzp.cz, 2024, dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/emisni_obchodovani

dolní (LAT) a horní (UAT) mez.²⁷ Tyto mezní hodnoty slouží k tomu, aby se sledovala závažnost a důležitost znečištění v různých lokalitách. Jelikož jsou vždy nižší než imisní limity, tvoří mezní hodnoty jakýsi záchytný bod při měření úrovně znečištění a jejich sledování a vyhodnocování může vést ke včasné reakci na náhlou kontaminaci. V případě dosažení úrovně nižší mezní hodnoty v určitém časovém úseku na určitém území přichází na řadu povinné měření s nižší frekvencí a možností modelování. Pokud ovšem dojde k přesahu přes úroveň vyšší mezní hodnoty, je zde potřeba detailnějšího měření.²⁸

Překročení imisního limitu se podle § 9 ZOO řeší pomocí programů zlepšování kvality ovzduší (dále jen „PZKO“), které *zpracuje Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s příslušným krajským úřadem nebo obecním úřadem a s příslušným krajem nebo obcí v samostatné působnosti do 18 měsíců od konce kalendářního roku ve kterém došlo v zóně nebo aglomeraci k překročení imisního limitu*. Cílem tohoto opatření je opět dosáhnout imisního limitu a to tak, aby bylo imisního limitu dosaženo co nejdříve. Vzhledem k aktuální situaci, kdy jsou opakovaně překračovány imisní limity stanovené v bodech 1 až 3 přílohy č. 1 ZOO, jsou PZKO zpracovávány pro celé území České republiky. K aktualizaci programů dochází zpravidla každé 3 roky, zejména v oblasti analytických dat a případně návrhové části – opatření, u nichž se v případě nedostatečnosti již v minulosti přijatých opatření tato opatření upraví či doplní tak, aby dokázala dopomoci k dosažení stanovených cílů.²⁹ PZKO mnohdy také dopomáhají podpůrná opatření jakožto samostatný dokument určený orgánům veřejné správy k řízení kvality ovzduší.

V poslední době je největším problémem překračování imisních limitů pro suspendované částice PM₁₀ a PM_{2,5}, což jsou částice vznikající primárně při emitování tuhých znečišťujících látek a sekundárně z plynných látek (prekurzorů) prostřednictvím komplexních chemických a fyzikálních reakcí.³⁰ Tyto suspendované částice se objevují z většiny o velikostech 10 nebo 2,5 μm. Dále dochází k překračování imisních limitů pro

²⁷ LAT = lower assessment threshold, UAT = upper assessment threshold

²⁸ BRZEZINA, J., *Imisní limity – co znamenají a jak je interpretovat*, In: chmibrno.org, 23.8.2018, dostupné z: <https://chmibrno.org/blog/2018/08/23/imisni-limity-co-znamenaji-a-jak-je-interpretovat/>

²⁹ Komentář k ZOO, s 90-99

³⁰ MŽP, *Analýza příčin znečištění ovzduší*, In: mzp.cz, 11.12.2018, s 1, dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/\\$FILE/000-PZKO_analyza_CR-20191104.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/$FILE/000-PZKO_analyza_CR-20191104.pdf)

karcinogenní látku benzo(a)pyren, který vzniká například při spalování uhlí, kouření tabákových výrobků či grilování potravin.

Nejnovější analýza z roku 2019 pro PZKO 2020+ naznačuje, že ovzduší v České republice je silně znečišťováno ze zahraničních zdrojů. To je problém, jelikož Česká republika nemůže regulovat přeshraniční znečišťování, jehož řešení je plně v rukou státu, z něhož pochází. Největším zahraničním znečišťovatelem u nás je aktuálně Polsko, se kterým Česká republika úzce spolupracuje pomocí sdílení informací o možnostech regulace a dotací. Tento problém je řešen za pomoci Evropské komise, která od roku 2018 o problému ví a poskytuje k tomu finanční podporu. Příkladem finanční podpory je zde polský kotlíkový dotační program „Czyste powietrze“, jehož inspirací byly české kotlíkové dotace. Na tento rozsáhlý program bylo vyčleněno v přepočtu přes 600 miliard Kč.³¹ Větší polovinu zdrojů znečišťování ovzduší ovšem stále tvoří zdroje české. Největší vliv na překračování imisních limitů má vytápění domácností (místy až ze 70 %), silniční provoz³² a průmysl.

Od roku 2020 došlo na základě právních předpisů EU a novely ZOO č. 369/2016 Sb. ke zpřísnění imisního limitu pro suspendovanou částici PM_{2,5} z 25 na 20 µg/m³ za kalendářní rok. Toto zpřísnění vede k nutnosti radikálnějšího přístupu dodržování hodnoty imisního limitu a odráží se v PZKO a podpůrných opatřeních, která mohou být velice rozmanitá. Jmenovitě se podpůrná opatření mohou zabývat znečištěním ovzduší z domácností (eliminace užívání pevných paliv v nových spalovacích stacionárních zdrojích, zákaz spalování suchého rostlinného materiálu v otevřených ohništích), znečištěním ovzduší z průmyslu (změna technických podmínek v rámci povolení provozu stacionárních zdrojů, omezení resuspenze tuhých znečišťujících látek), znečištěním ovzduší z dopravy (zvýšení podílu veřejné, cyklistické a pěší dopravy na úkor individuální automobilové dopravy, rozvoj bezemisní dopravy) nebo znečištěním ovzduší ze zemědělství (omezení větrné eroze).³³

³¹ BUREŠOVÁ, M., *Úvodní informace k analytické části PZKO 2020+*, In: mzp.cz, 19.12.2019, s 2, dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/\\$FILE/000-UI_MZP_PZKO-20191219.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/$FILE/000-UI_MZP_PZKO-20191219.pdf)

³² Zejména v oblastech hl. m. Prahy, Brna a Ostravy vzhledem k hustotě jejich silničních sítí

³³ HLAVSOVÁ, T., *Podpůrná opatření k aktualizovaným programům zlepšování kvality ovzduší pro období 2020+*, In: mzp.cz, 15.2.2021, dostupné z:

3 Orgány ochrany ovzduší

Pro zajištění příznivého stavu ovzduší je potřeba pověřit k výkonu státní správy na tomto úseku její orgány. Přehled orgánů ochrany ovzduší vykonávajících správní činnost na úseku ochrany ovzduší se od minulé právní úpravy z roku 2002 nezměnil, v ZOO je ovšem upraven jakožto samostatný paragraf, § 27. Obecně mezi ně patří Ministerstvo životního prostředí (dále jen „MŽP“), Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo zemědělství, Česká inspekce životního prostředí (dále jen „ČIŽP“), Česká obchodní inspekce, krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní a celní úřady. Na územích vojenských újezdů jsou také orgány ochrany ovzduší újezdní úřady a Ministerstvo obrany. Klíčovým orgánem v oblasti ochrany ovzduší je krajský úřad, který vydává povolení provozu a závazná stanoviska. Od roku 2024 je zavedeno tzv. jednotné environmentální stanovisko (dále jen „JES“), díky němuž dochází k aktualizaci pravomocí a systému orgánů ochrany ovzduší, zejména krajských úřadů a obecních úřadů obce s rozšířenou působností.

3.1.1 MŽP

Jedná se o ústřední orgán státní správy jak pro ochranu ovzduší, tak i pro jiné složky z oblasti životního prostředí. Zároveň také pro ochranu ovzduší vykonává vrchní státní dozor. Na rozdíl od krajských úřadů nemá MŽP pravomoc v povolování provozu stacionárních zdrojů znečišťujících ovzduší ani nevede správní řízení ve věci udělování pokut za neplnění povinností stanovených zákonem, což náleží ČIŽP a obecním úřadům s rozšířenou působností. V těchto dvou případech ovšem MŽP rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutím krajských úřadů a ČIŽP.³⁴

Podle § 8 ZOO vydává MŽP *ve spolupráci s příslušnými ústředními správními úřady Národní program snižování emisí České republiky*. Tento národní program schvaluje vláda a jeho účelem je *snižování celkové úrovně znečištění a znečišťování v České republice*. Podle § 9 ZOO pak MŽP zpracovává PZKO a to od roku 2012 namísto krajských úřadů. Tyto programy jsou vydávány formou opatření obecné povahy. Jedná se o klíčovou kompetenci ministerstva, kterou se blíže zabývala podkapitola 2.1.4.

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/\\$FILE/000-podpurna_opatreni_fin-20210215.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/$FILE/000-podpurna_opatreni_fin-20210215.pdf)

³⁴ Komentář k ZOO, s 319-326

Podle § 11 odst. 1 ZOO vydává MŽP v rámci správní činnosti stanoviska k územnímu rozvojovému plánu a zásadám územního rozvoje. Dále také vydává podle písmene b) *rozhodnutí o kvalifikaci typu stacionárního zdroje využívajícího technologii, která doposud nebyla na území České republiky provozována*. MŽP tímto stanoví, zda jde o stacionární zdroj a zda je tím pádem jeho provozovatel povinen plnit stejné povinnosti, které zákon stanovuje provozovateli vyjmenovaného stacionárního zdroje podle přílohy č. 2 ZOO.

Do pravomoci MŽP také patří podle § 32 odst. 2 ZOO *vydávání autorizace³⁵ fyzickým a právnickým osobám na základě jejich žádosti při splnění požadavků stanovených zákonem*. MŽP má taktéž pravomoc ve výkonu kontrolní činnosti vůči autorizovaným osobám. V případech uvedených v § 33 odst. 3 a 4 ZOO může MŽP autorizaci také odebrat.

3.1.2 Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo zemědělství

V § 27 odst. 6 jsou uvedeny pravomoci Ministerstva zdravotnictví. Tyto pravomoci se orientují na vliv znečištěného ovzduší na lidské zdraví. Na úseku ochrany ovzduší nevykonává rozhodovací ani kontrolní pravomoci. Za účelem získání informací o vlivu ovzduší na lidské zdraví může Ministerstvo zdravotnictví ve vybraných sídlech měřit, vyhodnocovat a řídit zdravotní rizika a navrhopat následně zpřísnění imisních limitů. Ministerstvo zdravotnictví také podle § 27 odst. 6 písm. b) *zpracovává a vede seznamy referenčních koncentrací znečišťujících látek pro hodnocení a řízení zdravotních rizik*. Jedná se o doporučené limitní koncentrace znečišťující látky v ovzduší, které navrhuje odborná skupina hygieny ovzduší Státního zdravotního ústavu.³⁶

Ministerstvu zemědělství přísluší pravomoci týkající se problematiky udržitelnosti biopaliv, například kontrola přesnosti, úplnosti a pravdivosti údajů, které jsou uvedeny v prohlášeních o shodě s kritérii udržitelnosti vydanými výrobcem, dovozcem nebo prodejcem biopaliva podle § 21 a 36 ZOO.

³⁵ Autorizace k činnostem uvedeným v § 32 odst. 1 písm. a) až f) ZOO

³⁶ Komentář k ZOO, s 319-326

3.1.3 ČIŽP

ČIŽP slouží v ochraně ovzduší především jakožto kontrolní orgán. Kontrola probíhá v oblastech dodržování povinností podle ZOO a povolení provozu vydaných podle § 11 odst. 2 písm. c). Pokud při plnění své kontrolní funkce zjistí pochybení ze strany provozovatele, může rozhodnout jak o opatření ke zjednání nápravy, tak i o zastavení provozu zdroje v případě neprovedení opatření k nápravě, ačkoliv byl provozovatel vyzván, nebo zdroj uvedený v příloze č. 2 ZOO provozuje bez povolení provozu. Vůči provozovatelům stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2 ZOO, kteří jsou právníky osobami či osobami fyzickými podnikajícími, má ČIŽP také pravomoc k vedení sankčního řízení o uložení pokuty za správní delikt. ČIŽP přísluší také podle § 12 odst. 2 ZOO vydání vyjádření k řízení o povolení provozu, a to *do 15 dnů ode dne doručení podkladů ve věci, pokud se s krajským úřadem, který je příslušný vést dané řízení, nedohodne jinak. Vyjádření inspekce je podkladem pro rozhodnutí krajského úřadu.* ČIŽP náleží i činnost tzv. nedozorová. V praxi se nevylučuje možnost v případě potřeby vyžadovat po ČIŽP odborná vyjádření a posouzení i pro jiné účely, například při rozhodování o stavbě stacionárního zdroje od krajských úřadů či obecních úřadů s rozšířenou působností. V neposlední řadě spadá do činnosti ČIŽP shromažďování a předávání informací, které jsou užitečné pro podávání zpráv pro Evropskou komisi nebo pro přípravu různých novelizací obecně závazných právních předpisů.³⁷

3.1.4 Krajské úřady

Krajské úřady tvoří díky svým pravomocím nejvýznamnější složku orgánů ochrany ovzduší. Jejich zákonná pravomoc pro vydávání závazných stanovisek jim zajišťuje přednost ve vydávání správních úkonů. Hlavní pravomocí krajských úřadů je povolování provozu vyjmenovaných zdrojů uvedených v příloze č. 2 ZOO a vydávání závazných stanovisek, včetně vydávání JES. Podle ustanovení § 11 odst. 2 ZOO jsou dalšími správními činnostmi krajských úřadů vydávání stanoviska k územnímu a regulačnímu plánu, vydávání závazného stanoviska k povolení záměru obsahujícího stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2 ZOO k řízením podle jiného právního předpisu a vydávání

³⁷ ČIŽP, *Plán činnosti na rok 2024*, In: [cizp.cz](https://www.cizp.cz), 30.1.2024, dostupné z: <https://www.cizp.cz/sites/cizp.cz/files/2024-01/Pl%C3%A1n%20%C4%8Dinnosti%20na%20rok%202024.pdf> (dále citováno jako „Plán činnosti ČIŽP 2024“), s 3

závazného stanoviska k povolení záměru dálnice nebo silnice I. třídy v zastavěném území obce a parkoviště s kapacitou nad 500 parkovacích stání k řízení podle jiného právního předpisu. Těmito jinými právními předpisy jsou zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon a zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (dále jen „horní zákon“).

Krajský úřad nově vydává JES, není-li k jeho vydání příslušné MŽP³⁸, které je ústředním správním úřadem pro oblast vydávání JES v taxativně vyčtených případech podle § 12 písm. a) zákona č. 148/2023 Sb., o jednotném environmentálním stanovisku (dále jen „ZJES“).

3.1.5 Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Podle § 30 odst. 3 písm. a) stavebního zákona jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností zároveň obecními stavebními úřady. Ve spojení s ustanovením § 12 odst. 1 ZOO mají tedy spolu s MŽP a krajskými úřady pravomoc k vydávání stanovisek, závazných stanovisek, vyjádření a povolení provozu. Spolu s ČIŽP, Českou obchodní inspekcí, krajským a celním úřadem má obecní úřad obce s rozšířenou působností také dohlížet na dodržování ustanovení ZOO a předpisů podle něj vydaných.³⁹

Obecní úřad obce s rozšířenou působností má pravomoc ve vydávání JES v případě, že k jeho vydání není příslušné ministerstvo nebo krajský úřad podle § 15 písm. a) ZJES a tvoří tedy zbytkovou kategorii pro vydávání tohoto závazného stanoviska.

4 Zdroje znečištění ovzduší

Dostáváme se k hlavní části této práce. Vzhledem k jejich četnosti a vlivu jejich provozování na kvalitu životního prostředí si právní úprava vyjmenovaných stacionárních zdrojů zaslouží její bližší prozkoumání.

4.1 Definice

Před vymezením pojmu stacionární zdroj je třeba definovat, co znamená pojem znečištění ovzduší a jaké je hlavní dělení zdrojů znečištění ovzduší.

³⁸ § 14 odst. 1 písm. a) ZJES

³⁹ § 27 odst. 5 ZOO

4.1.1 Znečišťování ovzduší

Znečišťování ovzduší je proces vnášení látek, které jsou škodlivé pro zemskou atmosféru a ekosystém. Jedná se o proces, kterým se znečišťující látka dostává od zdroje do ovzduší. Je nutné odlišovat pojem znečišťování (emise) od pojmu znečištění (imise). Znečištění ovzduší je důsledkem procesu znečišťování ovzduší a měří se ve formě úrovně znečištění.

Jak již bylo řečeno výše, ke znečišťování ovzduší dopomáhají zdroje znečišťování ovzduší, které vytvářejí a šíří znečišťující látky a dochází tím k jejich emisi. Tyto zdroje znečišťování ovzduší můžeme dělit na zdroje mobilní a zdroje stacionární.

4.1.2 Mobilní zdroje znečišťování ovzduší

Mobilním zdrojem se podle ustanovení § 2 písm. f) ZOO rozumí *samohybná a další pohyblivá, případně přenosná technická jednotka vybavená spalovacím motorem, pokud tento slouží k vlastnímu pohonu nebo je zabudován jako nedílná součást technologického vybavení*. Patří sem jak dopravní prostředky vybavené spalovacím motorem (automobily, vlaky, lodě, letadla), tak i menší zařízení disponující spalovacím motorem zabudovaným jako nedílná součást technologického vybavení. Ke znečišťování ovzduší mobilními zdroji dochází obvykle během jejich pohybu – naproti tomu stacionární zdroje je v mnohých případech možné přemístit, ale ke znečišťování ovzduší nedochází primárně vlivem tohoto přemístování, dochází k němu vždy na určitém omezeném místě. Pokud je zařízení či technická jednotka přemístitelná, ale hlavním zdrojem emisí znečišťujících látek pro toto zařízení či technickou jednotku není pohonná jednotka, ale jiná činnost, pro kterou je tato jednotka určena, jedná se o zdroj stacionární. Typickým případem jsou mobilní drtičky odpadů a mobilní výroby.⁴⁰

Přemístitelnost zdroje znečišťování ovzduší není rozhodným faktorem pro určení typu daného zdroje. Tímto problémem se zabýval i Nejvyšší správní soud v usnesení o kasační stížnosti č. j. 8 As 245/2022-36 ze dne 19.6.2024. Společnost ARIM-DL s.r.o zde vystupovala ve sporu proti ČIŽP kvůli jí uložené pokutě za provozování stacionárního zdroje, zde betonárny, bez povolení provozu. Stěžující společnost tvrdila, že její betonárna je zdroj mobilní pro jeho přemístitelnost a nikoliv zdroj stacionární podle § 2

⁴⁰ Komentář k ZOO, s 6-17

písm. e) ZOO. Soud ovšem dospěl k závěru, že pro určení, zda je zdroj mobilní či stacionární, je rozhodující činnost této betonárny, která nezávisle na její hybnosti znečišťuje ovzduší na jednom místě.

4.1.3 Stacionární zdroje znečišťování ovzduší

Dostáváme se k samotné definici stacionárních zdrojů. § 2 písm. e) ZOO definuje stacionární zdroj jako *ucelenou technicky dále nedělitelnou stacionární technickou jednotku nebo činnost, které znečišťují nebo by mohly znečišťovat, nejde-li o stacionární technickou jednotku používanou pouze k výzkumu, vývoji nebo zkoušení nových výrobků a procesů*. Pro právní praxi tato definice představuje jisté neshody a pojem stacionárních zdrojů bývá vykládán nekonzistentně – to vede k nutnosti jasné a přiměřené aplikace právních předpisů na různé zdroje znečištění ovzduší, s ohledem na jejich skutečný vliv na životní prostředí. Příkladem problematiky tohoto pojmu jsou dopravní stavby, které samy o sobě nejsou zdrojem znečišťování ovzduší, ale kvalitu ovzduší ovlivnit mohou. Sem patří parkoviště, podzemní garáže či uzavřené tunely, jež jsou považovány za stacionární zdroje. Právní praxe se zde neshoduje, jelikož vliv těchto staveb je vázán na provoz mobilních zdrojů, zejména osobních automobilů, ke kterému běžně v rámci těchto staveb dochází a bez nichž by tato stavba jakožto stacionární zdroj nevykazovala významnější vliv na kvalitu ovzduší. Na základě toho nejsou tyto stavby předmětem povolování provozu podle ZOO, ovšem existují výjimky. Výjimkou přímo definovanou v § 11 odst. 2 písm. d) ZOO je vydání závazného stanoviska krajským úřadem k *povolení záměru pozemní komunikace kategorie dálnice nebo silnice I. třídy v zastavěném území obce a parkoviště s kapacitou nad 500 parkovacích stání k řízení podle jiného právního předpisu*. Dopravní stavby lze z hlediska ochrany ovzduší regulovat stanovením specifických požadavků během posuzování vlivů na životní prostředí prostřednictvím stanoviska EIA, dále pak například vydáváním stanovisek orgánů ochrany ovzduší, námitek a připomínek dotčených osob a veřejnosti k územně plánovací dokumentaci atd.⁴¹

ZOO se stacionární zdroje snaží definovat na co nejmenší úrovni tak, aby již danou jednotku nešlo dělit na další stacionární zdroje. Definice stacionárních zdrojů vede k tomu, že nelze pohlížet na všechny stacionární zdroje jako na rovné co se povinností

⁴¹ Komentář k ZOO, s 6-17

při jejich provozování týče. ZOO má přesně stanovené hranice pro regulaci na základě kapacity výroby, produkce a jejich trvání. Tím pádem nemají všichni provozovatelé stacionárních zdrojů stejnou míru povinností, ale zohledňují se individuálně podle závažnosti a doby vnášení škodlivých látek do ovzduší.⁴²

Některé stacionární zdroje jsou dokonce veškerých povinností zcela zproštěny. Hovoříme zde o *technických jednotkách používaných pouze k výzkumu, vývoji nebo zkoušení nových výrobků a procesů*.⁴³ Za cíl této výjimky je považováno odlehčení systému regulací pro ty zdroje, které slouží pouze k vědeckým účelům a nikoliv k průmyslové činnosti. Jedná se tedy například o testování nových výrobků před jejich sériovou výrobou v laboratorních technických jednotkách, které ovšem nejsou následně vyráběny za účelem prodeje a zisku.

Nejen ZOO upravuje otázku stacionárních zdrojů. Na stacionární zdroje se například pohlíží jinak v režimu zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (dále jen „ZPV“). Tento zákon se namísto regulací a omezení zaměřuje na úpravu procesu posuzování vlivů plánovaných projektů na životní prostředí, do nichž mohou patřit i stacionární zdroje. Do posuzování v případě stacionárních zdrojů spadá hodnocení emisí škodlivých látek a jejich dopad na kvalitu ovzduší. Cílem EIA je posouzení a minimalizace dopadů na životní prostředí ještě před samotnou realizací plánovaného projektu. Druhým příkladem odlišného přístupu k definici stacionárních zdrojů je zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci (dále jen „ZIP“). Tento zákon stejně jako ZOO reguluje stacionární zdroje, ovšem za použití odlišného zaměření a metodiky. Oproti ZOO se ZIP zaměřuje nejen na kvalitu ovzduší, ale také na znečištění ostatních složek životního prostředí. ZIP nedefinuje pojem „stacionární zdroj“, ale definuje pojem „zařízení“, kterým je podle § 2 písm. a) ZIP *„stacionární technická jednotka, ve které probíhá jedna či více průmyslových činností uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu, a jakékoli další s tím přímo spojené činnosti, které po technické stránce souvisejí s průmyslovými činnostmi uvedenými v příloze č. 1 k tomuto zákonu probíhajícími v dotčeném místě a mohly by ovlivnit emise a znečištění, nejde-li o stacionární technickou jednotku používanou k výzkumu, vývoji a zkoušení nových výrobků*

⁴² Komentář k ZOO, s 6-17

⁴³ KUŽEL, J., *Stanovisko odboru ochrany ovzduší k pojmu stacionárního zdroje a stacionární technické jednotky používané pouze k výzkumu, vývoji nebo zkoušení nových výrobků a procesů*, 12.10.2012, s 1

a procesů (...). Zařízením tedy může být jeden nebo více stacionárních zdrojů včetně jejich příslušenství, pro jehož provoz je vyžadováno získání integrovaného povolení obsahujícího podmínky provozu zahrnující nejlepší dostupné techniky.

4.1.4 Přehled vyjmenovaných stacionárních zdrojů

Podle toho, jakou činnost provádí a jak veliké a tím pádem pro regulaci podstatné stacionární zdroje jsou, se dále člení na zdroje vyjmenované a nevyjmenované. Do nevyjmenovaných stacionárních zdrojů patří ty zdroje, které nejsou v příloze ZOO označeny jako vyjmenované. Tvoří tedy zbytkovou skupinu.

Výčet vyjmenovaných stacionárních zdrojů nalezneme v příloze č. 2 ZOO. Jedná se o tabulku představující kategorizaci stacionárních zdrojů, které mají největší vliv na úroveň kvality ovzduší. Členění vyjmenovaných stacionárních zdrojů spočívá v jejich technické podstatě. Patří sem stacionární zdroje z oblasti energetiky, nakládání s odpady, výroby a zpracování kovů a dalších různých průmyslů. Ke každému vyjmenovanému stacionárnímu zdroji se pojí sloupce, ve kterých je označeno, který druh závazného stanoviska podle § 11 ZOO se pro provoz stacionárního zdroje vyžaduje. Může se jednat o rozptylovou studii podle § 11 odst. 8, kompenzační opatření podle § 11 odst. 5 nebo provozní řád jako součást povolení provozu podle § 11 odst. 2 písm. c). O institutech kompenzačních opatření a provozního řádu blíže pojednává podkapitola 5.2.1.

Rozptylová studie

Pro případy umístování stacionárních zdrojů označených ve sloupci A přílohy č. 2 ZOO se vyžaduje rozptylová studie, kterou vypracovává autorizovaná osoba. Tato studie se zpracovává pro znečišťující látky se stanoveným imisním limitem v příloze č. 1 ZOO. Nutnost rozptylové studie se zpravidla ukládá pro stacionární zdroje s vyšším vlivem na emise a úroveň znečištění. Vyhláška č. 415/2012 Sb. v příloze 15 stanovuje náležitosti rozptylové studie. Pro úplný výklad zmíníme specifika vstupních údajů při jejím vypracování. Nejprve je potřeba, aby autorizovaná osoba dostatečně popsala řešené území umístění zdroje ve vztahu k okolním stavbám. Dále se přechází k popisu technologického vybavení zdroje včetně souvisejících technologií a počtu provozních hodin. Zdaleka nejdůležitější částí je zde vypsání podkladových údajů o emisích a výduších zdroje – řeší se zde informace o koncentraci znečišťujících látek, průtocích

odpadních vzdušín nebo třeba specifikaci výdechů. V podobě stručného komentáře, tabulky nebo kartografie jsou poté v další části uvedeny výsledky rozptylové studie s předpovědí budoucí úrovně znečištění a dosahování imisních limitů, aby poté mohlo být samotné kompenzační opatření správně navrženo a vyhodnoceno.⁴⁴

Zvláštní režim mají vyjmenované stacionární zdroje z poslední skupiny bodů tabulky přílohy, zdroje ostatní. Zde přichází možnost provozovatele zvolit, jakým způsobem budou vypočteny roční emise pro zařazení nejmenovaného stacionárního zdroje do některé ze skupin stacionárních zdrojů uvedených v bodech 11.1. až 11.9. ZOO nechává na vůli orgánu ochrany ovzduší s přihlédnutím k podkladu návrhu provozovatele, zda pro výpočet využije obecný nebo specifický emisní limit. Každá z těchto možností má různý vliv na dopad stacionárního zdroje na ovzduší a proto je třeba zvolit nejvhodnější variantu. Pokud provozovatel aplikuje obecný emisní limit, dojde vzhledem k vyšším limitním hodnotám také k vyšším ročním emisím než kdyby využil limitů specifických. V případě, že zdroj takto nedosáhne hodnoty uvedené v některém z bodů 11.1. až 11.9., není pak potřeba žádné povolení provozu a tento stacionární zdroj není regulován v režimu vyjmenovaných stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2. Stále je tu ale pro provozovatele povinnost řídit se obecnými emisními limity a povinnostmi s tím spojenými. Na druhou stranu v případě, že zdroj překoná hranice emisí, je na něj pohlíženo jako na vyjmenovaný stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2 a navíc je potřeba se řídit povinnostmi stanovenými pro tuto kategorii zdrojů a požádat o povolení provozu. Druhou možností je volba specifického emisního limitu, kdy sám provozovatel zhodnotí, zda je třeba na zdroj pohlížet jako na zdroj vyjmenovaný podle přílohy č. 2 a tím pádem plnit s tím spojené povinnosti. V závislosti na tom, jestli byl daný zdroj již povolený a specifický emisní limit mu již byl stanoven či nikoliv může dojít k nutnosti konzultace vhodnosti aplikace s příslušným povolujícím orgánem. Provozovatel takto musí prokázat, že zdroj nebude nadměrně zatěžovat ovzduší a zároveň musí přijmout s tím spojené povinnosti zaručující splnění závazku v podobě nízkého specifického emisního limitu.⁴⁵

⁴⁴ Příloha č. 15 vyhlášky č. 415/2012 Sb.

⁴⁵ Komentář k ZOO, s 29-55

4.2 Nástroje omezování míry vlivu na ovzduší

V naší právní úpravě se omezuje znečišťování ovzduší dvěma způsoby, které se vzájemně podporují a uplatňují – ekonomická stimulace a regulace pomocí nástrojů omezování míry vlivu na ovzduší. Tyto nástroje představují soubor administrativně právních nástrojů ochrany ovzduší ve formě různých limitů, norem a podmínek provozu a vyjadřují požadavky na zachování určitého minimálního stavu kvality ovzduší. O jednom z nástrojů, imisních limitech, již pojednávala podkapitola 2.1.4. Nyní se blíže podíváme na ostatní nástroje omezování míry vlivu na ovzduší týkající se přípustné úrovně znečišťování podle § 4 ZOO.

4.2.1 Emisní limity

Emisním limitem se rozumí hmotnostní množství znečišťujících látek v objemu odpadního plynu, které stacionární zdroj vnáší do ovzduší. Institut emisních limitů je současně zdaleka nejefektivnějším způsobem ochrany ovzduší, protože stanovením emisních limitů dochází k účinnějšímu hlídání limitů imisních, a to konkrétně omezením množství škodlivých látek v odpadním plynu a omezením množství vypouštění plynu samotného. Podle ZOO se emisní limity dělí na dvě skupiny – obecné a specifické.

Obecné emisní limity

Tyto emisní limity jsou stanovené prováděcím právním předpisem pro znečišťující látky a jejich skupiny. Jsou stanoveny tak, aby jich bylo obecně možno dosáhnout a aby každý zdroj, byť postrádající jakoukoliv formu regulace, měl regulovaný provoz alespoň těmito emisními limity. V současnosti není na obecné emisní limity brán velký zřetel a právní úprava se soustředí na jednotlivé problematičtější skupiny zdrojů. Aktuálně jsou stanoveny obecné emisní limity pouze pro 10 znečišťujících látek z nichž všechny, kromě samostatně stojícího oxidu uhelnatého, slouží k určení, zda stacionární zdroj spadá do přílohy č. 2 ZOO.⁴⁶ Obecné emisní limity jsou uplatňovány pro stacionární zdroje všeobecným způsobem a plošně bez nutnosti dalšího správního řízení. Pokud jsou ovšem

⁴⁶ Komentář k ZOO, s 29-55

pro daný stacionární zdroj stanoveny také specifické emisní limity, nebudou se na tento zdroj obecné emisní limity vztahovat.

Specifické emisní limity

Zpravidla všechny vyjmenované stacionární zdroje, u kterých je stanovení, vymáhání a kontrola plnění technicky proveditelná, mají stanovené specifické emisní limity. Existence specifických emisních limitů je transponována ze směrnice č. 2010/75/EU o průmyslových emisích anebo vychází z referenčních dokumentů o nejlepších dostupných technikách.⁴⁷

Provozovatel musí stanovené emisní limity dodržovat pro každý komínový průduch či výduch do ovzduší, kterým stacionární zdroj disponuje, není tedy na místě celkové zprůměrování hodnot všech výduchů. Podle § 17 odst. 1 ZOO je dodržování emisních limitů povinností všech provozovatelů stacionárních zdrojů.

4.2.2 Emisní stropy

Emisní stropy jsou dalším z možných regulací provozu stacionárních zdrojů. Představují celkové množství znečišťující látky vnesené do ovzduší stacionárními zdroji. Časovým úsekem je opět kalendářní rok. Stejně jako specifické emisní limity jsou i emisní stropy výsledkem transpozice směrnice č. 2010/75/EU. Oproti emisním limitům lze emisní stropy uložit k plnění nejen individuálním stacionárním zdrojům, ale i jejich skupinám a dokonce i skupinám zdrojů mobilních. Je ovšem potřeba regulovat znečišťování i za pomoci emisních limitů, aby se předešlo přílišnému výduchu odpadních plynů v krátký časový interval. Emisní stropy tedy lze chápat jako doplněk k emisním limitům. Jediný případ, kde emisní limity není možné použít, jsou těkavé organické látky, které mohou být regulovány výhradně emisním stropem.⁴⁸

4.2.3 Technické podmínky provozu

Dalším možným doplňkem k emisním limitům jsou technické podmínky provozu. Pro daný stacionární zdroj se mohou uplatnit ve formě provozního řádu jakožto uceleného

⁴⁷ Komentář k ZOO, s 29-55

⁴⁸ Taktéž

souboru technických podmínek provozu, dále pak ve formě jednotlivé podmínky provozu prostřednictvím prováděcího právního předpisu či rozhodnutí orgánu ochrany ovzduší.

§ 4 odst. 6 ZOO stanoví, že technické podmínky provozu mohou sloužit jako náhrada za emisní limity v případě spalovacích stacionárních zdrojů o celkovém jmenovitém tepelném příkonu 50 MW a vyšším spalujících uhlí těžené v České republice a specificky konstruovaných pro toto palivo, pokud u nich nelze dosáhnout plnění emisního limitu pro oxid siřičitý. Tato náhrada se uskutečňuje prováděcím právním předpisem zvaným stupeň odsíření, vyjadřující procentuální poměr hmotnosti odloučené síry v závislosti na hmotnosti síry obsažené v palivu stacionárního zdroje. Institut stupně odsíření vychází ze směrnice č. 2010/75/EU a hlavním účelem je omezit možnost jeho využití výhradně na palivo, které je k danému spalovacímu stacionárnímu zdroji určeno.

4.2.4 Přípustná tmavost kouře

Poslední a také nejméně významný standard ochrany ovzduší je přípustná tmavost kouře. Hojně užívána byla v 19. století, jelikož v té době nebylo možné efektivně měřit emise tuhých znečišťujících látek stacionárních zdrojů. Pomocí již nepotřebné, ovšem zákonem stále zachované Ringelmannovy metody bývala pozorována tmavost kouře spatřováním velké, výrazné a na dálku dobře viditelné a jasně definované kouřové vlečky.

5 Provoz vyjmenovaných stacionárních zdrojů

Pátá kapitola navazuje na kapitolu předchozí a blíže se soustředí na specifika provozu vyjmenovaných stacionárních zdrojů a aktuální právní úpravu řízení o povolení provozu.

5.1 Povinnosti provozovatele

§ 17 ZOO upravuje v prvním odstavci taxativní výčet obecných povinností provozovatelů všech stacionárních zdrojů. V odstavci třetím se nachází další zvláštní povinnosti pro provozovatele vyjmenovaných stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2.

5.1.1 Obecné povinnosti provozovatele

První obecnou povinností v písmenu a) je dodržovat podmínky pro provoz stacionárního zdroje podle ZOO, jeho prováděcích předpisů a podmínky pro provoz stanovené výrobcem tohoto zdroje. Tyto podmínky pro provoz musí být dodržovány nejen během

uvádění daného stacionárního zdroje do provozu, ale také během veškerých činností nebo technologií s provozem spojených, pokud mají vliv na míru znečištění ovzduší. Porušením povinnosti hrozí pokuta za přestupek ve výši až 50 000 Kč.⁴⁹ V případě stacionárních zdrojů o jmenovitém tepelném příkonu větším než 300 kW může pokuta vystoupat až do výše 10 000 000 Kč.⁵⁰

Písmeno b) odkazuje na povinnost dodržování standardů ochrany ovzduší týkajících se přípustné úrovně znečišťování podle § 4 ZOO, o nichž pojednávala předchozí kapitola v podkapitole 4.2. Tato povinnost zavazuje i provozovatele stacionárních zdrojů, u kterých mimo jiné nelze evidovat plnění emisních limitů. Typickým příkladem jsou spalovací stacionární zdroje v domácnostech. Důsledkem je povinnost i pro tento typ zdrojů plnit alespoň obecné emisní limity.⁵¹

Další obecnou povinností je *povinnost spalovat ve stacionárním zdroji pouze paliva, která splňují požadavky na kvalitu paliv stanovené prováděcím právním předpisem a jsou určena výrobcem stacionárního zdroje nebo paliva uvedená v povolení provozu* podle písmene c). Po provozovateli stacionárního zdroje, ve kterém je spalováno palivo z odpadů, se navíc požaduje spalovat tento odpad pouze v tom stacionárním zdroji, ve kterém je povoleno tepelné zpracování odpadu.⁵² Toto povolení vydává orgán ochrany ovzduší, zpravidla krajský úřad.

Provozovatel stacionárního zdroje má také informační povinnost vůči orgánu ochrany ovzduší, na jehož vyžádání je povinen předložit podklady o jeho provozu a emisích, včetně údajů o vnášení skleníkových plynů do ovzduší. To upravuje písmeno d). ZOO sice otázku skleníkových plynů neupravuje ani nereguluje, ale zákonodárce se přesto rozhodl tuto povinnost do zákona připojit. Odborníci na právo životního prostředí se domnívají, že se tato povinnost vztahuje na stacionární zdroje ve smyslu zákona č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. V jiném případě totiž není přesně specifikováno, jak se emise skleníkových plynů vypočítávají a sledují.

⁴⁹ § 25 odst. 1 písm. g) ve spojení s odst. 7 písm. g) ZOO

⁵⁰ § 25 odst. 1 písm. f) ve spojení s odst. 7 písm. a) ZOO

⁵¹ § 17 odst. 2 ve spojení s § 4 odst. 3 ZOO

⁵² § 16 odst. 6 ZOO

Dále je provozovatel povinen *umožnit osobám pověřeným ministerstvem, obecním úřadem obce s rozšířenou působností a inspekci přístup ke stacionárnímu zdroji včetně jeho příslušenství, používaným palivům a surovinám a technologiím souvisejícím s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, za účelem kontroly dodržování povinností*⁵³. Tato povinnost umožňuje těmto pověřeným osobám kontrolu dodržování ostatních povinností podle ZOO. Tato kontrola samozřejmě vyžaduje povětšinou fyzický přístup ke stacionárnímu zdroji, což může vést ke komplikacím v případě provozovatelů uvedených v odstavci 2.⁵⁴ Střetávají se tu dvě práva zakotvená Ústavou České republiky, tj. právo na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) na straně jedné a právo na ochranu zdraví dle čl. 31 LZPS spolu s právem na příznivé životní prostředí na straně druhé. Stručně řečeno politický a právní vývoj vedly k tomu, že došlo k upřednostnění zájmu na nedotknutelnost obydlí a tudíž pro provozovatele stacionárních zdrojů podle odstavce 2 tato povinnost neplatí a nemůže být u nás vymáhána a vstup do soukromého obydlí za účelem kontroly a dodržování povinnosti ZOO, byť se provozovatel chová zcela nevhodně, se u nás nepřipouští. Náhradou v ZOO je povinnost podle písmene h), o které bude pojednáno níže. Blíže k doзору nad dodržováním povinností viz podkapitolu 4.6.

Pokud byla příslušným krajským úřadem podle § 11 odst. 4 ZOO uložena povinnost provést kompenzační opatření, musí se tímto provozovatel podle písmene f) podřídit. O kompenzačních opatřeních se dozvíme více v podkapitole 5.2.

Podle písmene g) je provozovatel povinen *provozovat spalovací stacionární zdroj na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění a který není navržen rovněž pro přímé vytápění místa instalace, v souladu s minimálními požadavky uvedenými v příloze č. 11 k tomuto zákonu*. Jedná se o velmi významnou povinnost, jelikož se zabývá zdroji vytápění domácnosti, které se velkou mírou podílejí na zhoršování kvality ovzduší. Provozovatel je povinen tyto zdroje provozovat v souladu s minimálními emisními

⁵³ § 17 odst. 1 písm. e) ZOO

⁵⁴ Jedná se o provozovatele stacionárního zdroje umístěného v rodinném domě, v bytě nebo ve stavbě pro rodinnou rekreaci, nejde-li o prostory užívané pro podnikatelskou činnost (podle § 17 odst. 2 ZOO)

požadavky uvedenými v příloze č. 11 ZOO nejpozději do 31. srpna 2024 podle § 41 odst. 16 ZOO.

Na písmeno g) navazuje poslední obecná povinnost provozovatele v písmenu h), která se týká povinnosti *nejméně jednou za tři roky prostřednictvím fyzické osoby, která byla proškolená výrobcem spalovacího stacionárního zdroje (...) kontrolu technického stavu provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně (...) a předkládat na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností doklad o provedení této kontroly vystavený odborně způsobilou osobou potvrzující, že stacionární zdroj je instalován, provozován a udržován v souladu s pokyny výrobce a tímto zákonem (...)*. Tato povinnost se tedy skládá z povinnosti jednou za 3 roky nechat provést kontrolu technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje odborně způsobilou osobou a z navazující povinnosti předložit doklad o provedení této kontroly, pokud si jej obecní úřad obce s rozšířenou působností vyžádal. Osoba oprávněná ke kontrole nemusí disponovat žádnou speciální autorizací k provádění kontrol technického stavu a provozu stacionárního zdroje na pevná paliva. Stačí, aby daná osoba prokázala pomocí osvědčení od výrobce spalovacího stacionárního zdroje, že je schopna tuto činnost provést.

5.1.2 Zvláštní povinnosti pro provozovatele vyjmenovaných stacionárních zdrojů

Na provozovatele vyjmenovaných stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2 ZOO se navíc vztahují kromě povinností obecných i níže uvedené zvláštní povinnosti.

První povinností je *provozovat stacionární zdroj pouze na základě a v souladu s povolením provozu*.⁵⁵ Provozovatel vyjmenovaného stacionárního zdroje je tedy povinen mít nejen pravomocně vydané povolení provozu, ale zároveň tento zdroj na základě povolení provozovat. Za povolení provozu se považuje buďto povolení vydané podle § 11 odst. 2 písm. c) ZOO, nebo *povolení vydané podle dříve platné právní úpravy za splnění podmínek stanovených v § 41 odst. 4 ZOO*.⁵⁶

⁵⁵ § 17 odst. 3 písm. a) ZOO

⁵⁶ Komentář k ZOO, s 215-238

Další povinností je povinnost zjišťovat úroveň znečišťování podle § 6 ZOO. Tato povinnost navazuje na obecné povinnosti uvedené v písmenech b), d) a e). Provozovatel vyjmenovaného stacionárního zdroje musí mimo jiné pravidelně měřit jeho emise a pořizovat o měření úrovně znečišťování záznamy.

Pod písmenem c) se skrývají tři dílčí povinnosti. První z nich je povinnost *vést provozní evidenci o stálých a proměnných údajích o stacionárním zdroji, popisujících tento zdroj a jeho provoz a o údajích o vstupech a výstupech z tohoto zdroje*. Stálými údaji je například typ stacionárního zdroje a jeho zařazení do přílohy č. 2 ZOO, označení stacionárního zdroje v rámci provozovny a jeho název dle provozního řádu nebo povolení provozu atd. Proměnnými údaji jsou například údaje o provozních hodinách, množství vyrobeného produktu, využití kapacity stacionárního zdroje atd. Druhou povinností je povinnost provozovatele *každoročně do 31. března ohlašovat údaje souhrnné provozní evidence za předchozí kalendářní rok prostřednictvím integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností podle jiného právního předpisu*. Jiným právním předpisem je zde zákon č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů. Třetí povinností je povinnost provozní evidenci *uchovávat po dobu alespoň 6 let v místě provozu stacionárního zdroje tak, aby byla k dispozici pro kontrolu*. Podle § 17 odst. 7 stanoví MŽP vyhláškou náležitosti provozní evidence a souhrnné provozní evidence. Jedná se o vyhlášku č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší.⁵⁷

V ustanovení písmene d) je zakotvena povinnost *odvádět znečišťující látky ze stacionárního zdroje do ovzduší komínem nebo výduchem, pokud v povolení provozu není uvedeno jinak*. Komínem se myslí stavební konstrukce, která slouží k odvádění odpadního plynu ze stacionárního zdroje do ovzduší a skládá se z jednoho nebo více průduchů. Pokud je průduchů více, lze komín využít pro více stacionárních zdrojů, jejichž odpadní plyny mohou navzájem vykazovat různé vlastnosti. Výduchem se myslí místo, ve kterém dochází ke vnášení znečišťujících látek do ovzduší.⁵⁸ Příloha č. 2 může ovšem

⁵⁷ Komentář k ZOO, s 215-238

⁵⁸ Taktéž

také stanovovat jiné způsoby odvádění emisí znečišťujících látek do ovzduší z důvodu technické nemožnosti stacionárního zdroje komíny či výduchy mít a v důsledku toho takto odpadní plyny odvádět. Znečišťující látky bývají v praxi odváděny taktéž emisemi fugitivními, ke kterým dochází například únikem z oken, dveří a jiných otvorů průmyslových hal. Při výstavbě komínu, výduchu či jiného odvodu je obecně důležité naplánovat a realizovat jejich výšku tak, aby následným provozem stacionárního zdroje nedocházelo k překročení imisního limitu podle bodů 1 až 3 přílohy č. 1 ZOO.

Mezi zvláštní povinnosti provozovatele patří také povinnosti *bezodkladně odstraňovat technické závady, které mají za následek vyšší úroveň znečišťování a současně nedodržení podmínky pro provoz stacionárního zdroje stanovené tímto zákonem, jeho prováděcím právním předpisem nebo povolením provozu, a nejpozději do 48 hodin od vzniku takové závady podat zprávu krajskému úřadu a inspekci o jejím výskytu* podle písmene e). Provozovatel je zde na základě principu prevence povinen odstraňovat během provozu stacionárního zdroje veškeré nebezpečné stavy, které by mohly ohrozit kvalitu ovzduší. Vzhledem k absenci definice těchto stavů v ZOO a jeho prováděcích právních předpisech je žádoucí, aby provozovatel preventivně a bezodkladně odstranil jakýkoliv stav, který má dopad na kvalitu ovzduší. Způsob, jakým by se měla daná povinnost provádět, je upřesněn v povolení provozu a v případě stacionárních zdrojů označených ve sloupci C přílohy č. 2 v provozním řádu.

Pokud se technická závada na stacionárním zdroji přeci jen vyskytne, je podle písmene f) provozovatel povinen *omezit provoz nebo odstavit stacionární zdroj*, pokud má tato závada za následek *nedodržení povinnosti stacionárního zdroje stanovené tímto zákonem, jeho prováděcím právním předpisem nebo povolením provozu*. Provozovatel musí podat do uplynutí hmotněprávní lhůty 24 hodin od doby, kdy se vyskytne stav ohrožující přípustnou úroveň znečištění, zprávu krajskému úřadu a ČIŽP o tomto výskytu.

Písmeno g) stanovuje povinnost *odstavit spalovací stacionární zdroj o celkovém jmenovitém tepelném příkonu 50 MW a vyšším, pokud během uplynulých 12 měsíců překročila délka jeho provozu bez technologie ke snižování emisí 120 hodin; povinnost odstavení neplatí pro spalovací stacionární zdroj o celkovém jmenovitém tepelném příkonu 50 MW a vyšším, jehož odstavení by vedlo k vyšším emisím, než jsou emise při jeho dalším provozu, nebo pokud je potřeba zachovat dodávku energie*. Inspirací pro tuto

povinnost je čl. 37 směrnice 2010/75/EU týkající se poruchy čistícího zařízení. ZOO ji transponoval, přičemž tuto povinnost rozšířil na jakýkoliv stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2, jehož provoz se odchýlil od normálního provozu, navíc nezávisle na vlivu této odchylky na znečišťování ovzduší. Výjimka z této povinnosti platí například pro zařízení, která slouží ke snižování emise znečišťování jiného stacionárního zdroje a zároveň jsou sama stacionárním zdrojem nebo pro stacionární zdroje, které by následkem poruchy musely být nahrazeny stacionárním zdrojem s vyšším příspěvkem na znečišťování ovzduší.

Provozovatel vyjmenovaného stacionárního zdroje je dále povinen *předložit inspekci protokol o jednorázovém měření emisí podle § 6 odst. 4 nebo 5 do 90 dnů od data provedení tohoto měření*. Povinnost předložení protokolu inspekci se ovšem nevztahuje na autorizovanou osobu podle § 32 ZOO. Ta má pouze povinnost daný protokol podle § 34 odst. 2 písm. a) objednateli do 60 dnů od provedení měření předat v elektronické podobě. Pro provozovatele se podle odborné právní praxe doporučuje s autorizovanou osobou smluvně ujednat předání protokolu v určité vhodné lhůtě.⁵⁹

Předposlední zvláštní povinností je *průběžně zaznamenávat, vyhodnocovat a uchovávat výsledky jednorázového a kontinuálního měření emisí pro účely kontroly po dobu 6 let v rozsahu a formě stanovené prováděcím právním předpisem*. Tato povinnost se vztahuje na všechny vyjmenované stacionární zdroje uvedené v příloze č. 2 ZOO, které mají povinnost provádět jednorázové nebo kontinuální měření.

Poslední povinnost provozovatele vyjmenovaného stacionárního zdroje je *povinnost zajistit a řádně provozovat technické prostředky pro kontinuální měření emisí, pokud se jedná o stacionární zdroj uvedený v příloze č. 4 k tomuto zákonu*. Příloha č. 4 ZOO představuje výčet typů stacionárních zdrojů, které provádějí jednorázové měření emisí znečišťujících látek, pro které nejsou stanoveny specifické emisní limity a stacionárních zdrojů, které provádějí kontinuální měření emisí a rozsah měřených znečišťujících látek a provozních parametrů. Z této přílohy jsou pro účel této povinnosti důležité jen ty stacionární zdroje, které provádějí kontinuální měření emisí. Pokud provozovatel stacionárního zdroje uvedeného v příloze č. 4 dosud neměl povinnost

⁵⁹ Komentář k ZOO, s 215-238

úroveň znečišťování kontinuálním měřením zjišťovat, musí toto měření provádět podle § 41 odst. 8 ZOO ve spojení s § 6 odst. 5 ZOO od 1. ledna 2013.

5.2 Povolení provozu

Pravomoc ve vydávání povolení provozu stacionárního zdroje uvedeného v příloze č. 2 ZOO má podle § 11 odst. 2 písm. c) ZOO krajský úřad. Jedná se o samostatné rozhodnutí vydávané ve vlastním na jiných právních předpisech nezávislém řízení. Rozhodnutí o povolení provozu tedy není podkladovým rozhodnutím pro řízení podle stavebního zákona. To platí i pro stacionární zdroje uvedené v příloze č. 2 ZOO, které nepotřebují dodatečné stavební či báňské povolení, například přenosné recyklační linky nebo betonárky. V tomto případě je ovšem potřeba, aby povolení obsahovalo také podmínky umístění a provedení stacionárního zdroje zajišťující ochranu ovzduší podle § 12 odst. 4 písm. j) ZOO.

Krajské úřady nahlíží při vydávání povolení provozu do PZKO a zkoumají imisní úroveň znečišťujících látek, jejichž imisní limit je stanoven v bodech 1 a 2 přílohy č. 1 ZOO. Vzhledem k tomu, že různé stacionární zdroje mají různou dobu životnosti, vydává často krajský úřad povolení provozu na dobu časově omezenou. Krajský úřad může také v rámci závazného stanoviska požadovat podle § 11 odst. 2 písm. b) ZOO provedení zkušebního provozu, který je upraven v § 237 an. stavebního zákona. Závazné stanovisko krajského úřadu je závazným podkladem pro stavební povolení, na jehož základě stavební úřad rozhodne o provedení zkušebního provozu.

Do povolovacího řízení stacionárních zdrojů se z preventivní funkce zapojuje také ČIŽP. K řízení o povolení provozu může ČIŽP vydat podle § 12 odst. 2 ZOO své vyjádření s 15denní lhůtou, která se počítá *ode dne doručení podkladů ve věci, pokud se s krajským úřadem, který je příslušný vést dané řízení, nedohodne jinak*. Vydání vyjádření předchází žádost o vydání od krajského úřadu včetně předání k tomu potřebných podkladů. Ačkoliv není vyjádřením krajský úřad dále vázán, musí v případě následného odchýlení toto odchýlení řádně odůvodnit pod sankcí nepřezkoumatelnosti a nezákonnosti. Vyjádření může ČIŽP připojit také k žádostem o vydání integrovaných povolení a jejich změnám. Podle letošního plánu kontroly (blíže viz kapitola 6.1.1.) se ve svých vyjádřeních bude ČIŽP soustředit na prosazení snížení emisí znečišťujících látek

do ovzduší, toho může docílit podáním návrhu na stanovení specifických emisních limitů nebo stanovením technických podmínek provozu.⁶⁰

Bez povolení provozu nelze provozovat žádný ze stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2 ZOO. Proto musí příslušný stavebník ještě před zahájením zkušebního provozu požádat krajský úřad o vydání povolení provozu, v jehož obsahu mohou být krajským úřadem stanoveny podmínky i pro zkušební provoz a jiné fáze provozu stacionárního zdroje, kterými jsou například trvalý provoz, který se uskutečňuje po kolaudaci. Spolu s žádostí o vydání kolaudačního souhlasu stavebník následně připojuje také vyhodnocení výsledků zkušebního provozu. Zároveň je nutné splnit všechny závazné podmínky pro provoz stacionárního zdroje uvedeného v příloze č. 2 ZOO, jejichž taxativní výčet je stanoven v § 12 odst. 4) ZOO.

5.2.1 Závazné podmínky pro provoz stacionárního zdroje

Tyto podmínky jsou stanoveny v § 12 odst. 4 písm. a) až k) ZOO. Obsahem povolení provozu nemusí být nutně kumulativní výčet podmínek zde uvedených.

První podmínkou jsou specifické emisní limity ve spojení s § 4 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 3 větou druhou ZOO. Tyto specifické emisní limity se mohou objevit buďto ve formě individuálně stanovených konkrétních hodnot, které stanovuje krajský úřad pro daný stacionární zdroj podle výsledku řízení o povolení provozu, nebo ve formě odkazu bez konkrétní číselné hodnoty na ustanovení prováděcího právního předpisu (vyhláška č. 415/2012 Sb.).⁶¹ Podle § 4 odst. 3 ZOO platí, že pokud je pro stacionární zdroj stanoven jeden nebo více specifických emisních limitů nebo jeden nebo více emisních stropů, nevztahují se na něj obecné emisní limity.

Další podmínkou je podle písmene b) způsob, podmínky a četnost zjišťování úrovně znečišťování, které ukládá krajský úřad v návaznosti na plnění konkrétního specifického emisního limitu podle písmene a). Při těchto podmínkách je zohledňována povaha stacionárního zdroje, doba provozování a jeho způsob, aby mohl být spolehlivě stanoven jeho předpokládaný vliv na znečišťování ovzduší.

⁶⁰ Plán činnosti ČIŽP 2024, s 11

⁶¹ Komentář k ZOO, s 142-158

Pod písmenem c) se skrývá podmínka emisních stropů pro stacionární zdroj nebo provozovnu, které je stacionární zdroj součástí. Blíže jsme se emisními stropy zabývali v podkapitole 4.2.2. Krajský úřad může stanovit emisní stropy tam, kde jsou vhodné jakožto doplňky k emisním limitům. Součástí povolení provozu krajským úřadem tak může být jak stanovení hodnoty emisního stropu pro vybranou znečišťující látku pro povolený stacionární zdroj jakožto individuální jednotku, tak i stanovení jednoho emisního stropu pro více stacionárních zdrojů v rámci společné provozovny nebo pro provozovnu jako celek.⁶²

Písmeno d) se zabývá podmínkou provozního řádu, jedná-li se o stacionární zdroj označený ve sloupci C v příloze č. 2 ZOO. Během fáze stavby vyjmenovaného stacionárního zdroje figuruje krajský úřad jakožto orgán veřejné správy při vydávání správního aktu ve formě závazného stanoviska ke stavebnímu, případně zkrácenému stavebnímu řízení. Vydání závazného stanoviska předchází odborný posudek a bez něj nemůže být vydáno. Provozním řádem se poté podle § 12 odst. 4 písm. d) ZOO rozumí *soubor technickoprovozních parametrů a technickoorganizačních opatření k zajištění provozu stacionárního zdroje, včetně opatření k předcházení, ke zmírnění průběhu a odstraňování důsledků havarijního stavu v souladu s podmínkami ochrany ovzduší*. U stacionárních zdrojů označených ve sloupci C přílohy č. 2 ZOO je dána povinnost tento provozní řád zpracovat jakožto náležitost žádosti o povolení provozu, kde je následně schválen krajským úřadem.⁶³

Písmeno e) se týká technických podmínek provozu. Ty musí být součástí povolení provozu těch stacionárních zdrojů, které nejsou uvedeny v příloze č. 2 ZOO a nejsou označeny ve sloupci C, tedy stacionárních zdrojů, u kterých jejich provozovatelé nemají povinnosti zpracovat provozní řád podle písmene d). Obsah technických podmínek musí korespondovat s příslušnými okolnostmi povolovaného stacionárního zdroje.

Další podmínkou jsou podle písmene f) *podmínky provádění činností a provozu technologií souvisejících s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, které mají vliv na úroveň znečištění*. Jedná se o soubor činností a technologií, které nejsou součástí stacionárního zdroje, ale které mají přesto vliv na úroveň znečištění. Příkladem

⁶² Komentář k ZOO, s 142-158

⁶³ Komentář k ZOO, s 142-158

jsou různé manipulace se surovinami, odpadem a palivem při provozování stacionárního zdroje.

Pro případ překročení regulační prahové hodnoty (konkrétně dle přílohy č. 6 ZOO) u stacionárního zdroje podle § 10 odst. 3 ZOO jsou pod písmenem g) stanoveny zvláštní podmínky provozu. V této situaci se mění podmínky provozu stacionárního zdroje na podmínky tzv. nadstandardní, které mají za cíl okamžité snížení vysoké úrovně znečištění ovzduší. Tyto zvláštní podmínky mají pouze ty vyjmenované stacionární zdroje z přílohy č. 2 ZOO, které významným vlivem přispívají ke znečištění v dané lokalitě. Tuto informaci zjišťuje krajský úřad prostřednictvím PZKO. Nejběžnějšími zvláštními podmínkami jsou například požadavky na omezení prašnosti ze skládek sypkých materiálů nebo zpřísněná regulace elektrostatických odlučovačů.

Pokud byla uložena kompenzační opatření, stávají se podle písmene h) podmínkou povolení provozu. Institut kompenzačních opatření se využívá v případech, kdy v dané oblasti dochází k překračování imisních limitů či takové překročení stavbou nového stacionárního zdroje hrozí. Kompenzační opatření definuje právní věda jako *určitá technická nebo netechnická opatření, která povedou ke snížení úrovně znečištění, zajišťující alespoň zachování dosavadní úrovně znečištění*.⁶⁴ Důvodem jejich zavedení bylo mimo jiné řešení obcházení zákona, k němuž dochází výstavbou nových stacionárních zařízení na území, které již dosahuje vysoké úrovně znečištění, avšak opatření k nápravě znečištění ovzduší jsou vymáhána u stacionárních zdrojů již postavených, protože nové stacionární zdroje již regulovat nelze. Pro vydání kladného závazného stanoviska krajským úřadem je nutné, aby byla pro stacionární zdroje uvedené ve sloupci B přílohy č. 2 ZOO přijata kompenzační opatření. Podrobnosti o kompenzačních opatřeních a jejich ukládání upravuje § 27 vyhlášky č. 415/2012 Sb. Kompenzační opatření se podle této vyhlášky *uloží u stacionárního zdroje a pozemní komunikace (...) v případě, že by jejich umístěním došlo k nárůstu úrovně znečištění o více než 1 % imisního limitu pro znečišťující látku s dobou průměrování 1 kalendářní rok*.⁶⁵ Důležitým prvkem je také takzvaný koeficient významnosti příspěvku stacionárního zdroje k úrovni znečištění ovzduší, který se využívá k usnadnění výpočtů

⁶⁴ Komentář k ZOO, s 114-142

⁶⁵ § 27 odst. 1 vyhlášky č. 415/2012 Sb.

vlivu stacionárního zdroje na kvalitu ovzduší. Dostatečnost kompenzačního opatření se poté vypočítá tak, že se vynásobí množství nově vnášených emisí znečišťujících látek ze stacionárního zdroje koeficientem významnosti.⁶⁶

V ustanovení písmene i) se nachází zvláštní podmínky pro stacionární zdroje, při jejichž provozu dochází k tepelnému zpracování odpadu. Provozovatelům takovýchto stacionárních zdrojů se klade povinnost stanovit *množství odpadu a určení kategorií odpadu, které lze spalovat, specifikaci minimálních a maximálních hmotnostních toků nebezpečných odpadů, jejich minimální a maximální spalné teplo a maximální obsah znečišťujících látek v nebezpečných odpadech (...)*. Pro tyto zdroje je povinnost stanovení kategorií spalovatelných odpadů v tzv. Katalogu odpadů na základě vyhlášky MŽP.

Písmeno j) se týká podmínek umístění a provedení stacionárního zdroje zajišťujících ochranu ovzduší, pokud nepředcházelo řízení podle jiného právního předpisu. Tímto řízením mohou být územní řízení o umístění stavby a stavební řízení o stavbě stacionárního zdroje. Tato podmínka se týká těch stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2 ZOO, u kterých není vyžadováno žádné povolení stavebního úřadu k umístění, stavbě nebo provozu.

Poslední možnou podmínkou jsou pod písmenem k) podmínky pro zkušební provoz podle stavebního zákona. Na existenci této podmínky odkazuje stavební zákon v § 237 odst. 4, kde *stavební úřad nařídí zkušební provoz, pokud byla tato podmínka stanovena v povolení*. Prvních 6 měsíců od zahájení tohoto zkušebního provozu lze podmínky pro zkušební provoz stanovit odlišně od podmínek provozu stanovených ZOO a prováděcím právním předpisem.

5.2.2 Obsahové náležitosti žádosti o povolení provozu

Žádost o povolení provozu musí obsahovat řadu informací a podkladů. Po identifikaci žadatele (a případně fyzické osoby autorizované pro dohled nad tepelným zpracováním odpadu) je nutné k žádosti přiložit údaje o veškerých rozhodnutích správních orgánů souvisejících s předmětem této žádosti a také soupis všech stacionárních zdrojů, které žadatel provozuje v dané provozovně, včetně specifikace všech komínů nebo výduchů.

⁶⁶ Komentář k ZOO, s 114-142

Dalším bodem je dodat projektovou dokumentaci nebo jinou obdobnou dokumentaci, díky které může být posouzen předmět žádosti. Obsahem této dokumentace je například popis technického a technologického řešení stacionárních zdrojů a procesů, ke kterým zde bude docházet, dále pak třeba údaje o přesném umístění stavby, investorovi a zpracovateli projektu.

Žadatel musí v žádosti specifikovat veškeré znečišťující látky, které budou během provozu stacionárního zdroje vnášeny do ovzduší, s důrazem na znečišťující látky schopné způsobovat pachový vjem. Chybět nesmí ani doplnění informací o zjišťování úrovně znečišťování ovzduší včetně údajů o počtu a umístění měřících míst pro kontinuální a jednorázová měření emisí znečišťujících látek a hmotnostního toku.

Žádost může obsahovat další informace, pokud se jedná o zvláštní druh stacionárního zdroje. Příkladem je stacionární zdroj podle § 10 odst. 3 ZOO, tj. stacionární zdroj, který v dané lokalitě významně přispívá k úrovni znečištění. U žádosti o povolení provozu těchto stacionárních zdrojů je potřeba přiložit návrh zvláštních podmínek provozu při překročení regulační prahové hodnoty podle přílohy č. 6 ZOO.

5.2.3 Integrované povolení

Povolení provozu lze v určitých případech nahradit integrovaným povolením. Náhrada je možná pro stacionární zdroje spadající pod režim zákona IPPC, jedná se o významné podniky v průmyslu a zemědělství, jejichž dopad na životní prostředí je výrazný. Integrované povolení je praktickým uplatněním principu integrované prevence a omezování znečištění (dále jen „IPPC“).⁶⁷ IPPC je oproti samostatnému povolení provozu zařízení důležitější a komplexnější. Při procesu IPPC dochází k řešení veškerých možných dopadů provozu zařízení na životní prostředí, integrované povolení má navíc vůči samostatným rozhodnutím nadřazenost a v případě kolize těchto povolení je integrované povolení upřednostňováno.

Institut IPPC slouží ke zvýšení úrovně ochrany životního prostředí napříč všemi jeho složkami včetně ochrany ovzduší. Důraz se klade na preventivní přístup, díky němuž se zabraňuje znečištění již před jeho vznikem pomocí nejlepších dostupných technik (dále

⁶⁷ IPPC (z anglického „integrated pollution prevention and control“)

jen „BAT“) a výrobních postupů, což vede ke koncovému snížení nákladů.⁶⁸ IPPC mění v oblasti životního prostředí jako celku metodu technické ochrany životního prostředí, která již nevede k pouhému převodu znečištění z jedné složky do druhé. Příkladem této zastaralé metody může být instalace a provoz koncového filtračního zařízení, které sice vedlo k efektivnějšímu odsávání vzduchu, ale nadměrný prach vznikající při činnosti tohoto zařízení způsobuje vznik nebezpečného odpadu. Nově vzniknuvší a aktuální metodou se stala metoda „čistší produkce“, která složkový přístup překonává.⁶⁹

Co se použití BAT týče, tyto techniky představují v současné době co nejšetrnější výrobní postupy ve vztahu k životnímu prostředí, které se dají aplikovat za standardních podmínek technických a ekonomických. Jedná se o *nejúčinnější a nejpokročilejší stadium vývoje technologií a způsobů jejich provozování, které ukazují praktickou vhodnost určitých technik jako základu pro stanovení emisních limitů a dalších závazných podmínek provozu zařízení, jejichž smyslem je předejít vzniku emisí, nebo pokud to není možné, omezit emise a jejich nepříznivé dopady na životní prostředí jako celek.*⁷⁰ Evropská komise pravidelně (nejpozději 8 let po zveřejnění předchozí verze) připravuje souhrn těchto technik v referenčních dokumentech BREF, jejichž obsahem jsou faktické technické a ekonomické informace jako například popis technik a postupů, produkční charakteristiky, současné úrovně emisí atd. Příslušné povolující orgány tyto dokumenty používají během procesu vydávání integrovaných povolení k provozu zařízení.⁷¹

Žádost o vydání integrovaného povolení podává podle § 3 odst. 1 ZIP provozovatel zařízení⁷² *správnímu úřadu, který je místně příslušný k vydání integrovaného povolení, v elektronické podobě.* Tímto správním úřadem je zpravidla krajský úřad, v případě zařízení s vlivem na životní prostředí okolních států pak MŽP. Tato žádost musí kromě popisu zařízení a jeho činnosti obsahovat také návrh opatření na

⁶⁸ MŽP, *Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC)*, In: mzp.cz [online], dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/integrovaná_prevence_omezování_znecistování

⁶⁹ ČIŽP, *IPPC – Integrovaná prevence a omezování znečištění (Integrated Pollution Prevention and Control)*, In: cizp.cz [online], dostupné z: <https://www.cizp.cz/pusobnost/ippc>

⁷⁰ § 2 písm. e) ZIP

⁷¹ Odbor průmyslové ekologie 31200, *Referenční dokumenty o nejlepších dostupných technikách (BREF)*, In: mpo.gov.cz [online], 20.9.2013, dostupné z: <https://www.mpo.gov.cz/cz/prumysl/ippc-integrovaná-prevence-a-omezování-znecistování/referenční-dokumenty-bref/referenční-dokumenty-o-nejlepších-dostupných-technikách-bref--143226/>

⁷² Zařízením se rozumí podle § 2 písm. a) ZIP *stacionární technická jednotka, ve které probíhá jedna či více průmyslových činností uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu (...), nejde-li o stacionární technickou jednotku používanou k výzkumu, vývoji a zkoušení nových výrobků a procesů.*

prevenci a kontrolu znečištění nebo podklady vyžadované pro vydání rozhodnutí, stanovisek, vyjádření a souhlasů podle zvláštních právních předpisů, které integrované povolení nahradí. Po přezkoumání úplnosti žádosti krajským úřadem dochází k jejímu neprodlenému zaslání ostatním účastníkům řízení, příslušným správním úřadům a dotčenému státu k vyjádření s lhůtou 30 dnů po obdržení žádosti. Seznam účastníků řízení je vymezen v § 7 ZIP.⁷³ Na základě podaných vyjádření, připomínek veřejnosti a vlastního zhodnocení situace posoudí krajský úřad žádost s ohledem na dostatečnost navrhovaných opatření k ochraně životního prostředí a splnění požadavků BAT. Pokud krajský úřad na podkladě výsledků projednání žádosti integrované povolení vydá, přiloží k němu podle § 13 odst. 3 písm. d) ZIP také závazné podmínky provozu zařízení, jež podle § 13 odst. 4 ZIP zahrnují limity emisí, opatření na prevenci a kontrolu znečištění, požadavky na monitorování emisí nebo třeba podmínky v případě vzniku havarijní situace.

Vydáním integrovaného povolení se kromě zavedení komplexního přístupu k ochraně životního prostředí také zjednodušuje administrativní proces pro provozovatele zařízení. V oblasti ochrany ovzduší dochází integrovaným povolením k nahrazení povolení provozu stacionárního zdroje, povolení k vypouštění znečišťujících látek do ovzduší, ale i k nahrazení podmínek provozu stacionárního zdroje při smogové situaci či požadavků na monitorování emisí.

5.2.4 Účast veřejnosti při povolování provozu

Proces povolování provozu stacionárního zdroje dává veřejnosti možnost podílet se na rozhodování o něm. Důvodem je možný vliv povolovaného stacionárního zdroje na kvalitu ovzduší spadající do všudypřítomného životního prostředí. Orgány ochrany ovzduší mají podle § 30 odst. 1 povinnost aktivně zpřístupňovat veřejnosti bez zbytečného odkladu srozumitelné informace, mezi něž spadají podle písmene f) také informace o *podaných žádostech o závazné stanovisko a povolení provozu a o závazných stanoviscích a povoleních, která byla vydána na základě těchto žádostí.*

Významným segmentem je účastenství veřejnosti a spolků, jehož podrobnosti jsou upraveny v zákoně o posuzování vlivů na životní prostředí. Ve zjišťovacím řízení u povolování záměru se můžeme setkat s vyjádřeními veřejnosti či dotčené veřejnosti.

⁷³ Jedná se například o provozovatele zařízení, případně i vlastníka zařízení, obec a kraj, na jejichž území je nebo má být zařízení umístěno atd.

Specifickou částí veřejnosti mohou být ekologické spolky, jejichž připomínky, námitky a jiné formy aktivní účasti na řízení nesmí být správními orgány přehlíženy. To potvrdil i Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 2 As 250/2018–68 ze dne 31.1.2019, kde přiznává ekologickým spolkům právo hájit veřejné zájmy v oblasti ochrany životního prostředí pod podmínkou, že spolek soustavně hájí ochranu přírody a krajiny a zároveň má dostatečný vztah k místo, ve kterém se předmět řízení nachází. Může se například jednat o část lesa, do kterého zasahuje povolovaný stacionární zdroj schopný zhoršit stav životního prostředí v jeho okolí.

5.3 Stanoviska a závazná stanoviska

Stanoviska a závazná stanoviska nejsou totéž jako samostatné rozhodnutí ve správním řízení, jedná se o závazný podklad pro politiku územního rozvoje a pro opatření obecné povahy vydávaná podle stavebního zákona. Slouží jako projev odborného, právně nezávazného, názoru dotčených orgánů ve správním řízení.⁷⁴ Závazné stanovisko definuje § 149 odst. 1 zákona č. 500/2004, správního řádu jako *úkon učiněný správním orgánem na základě zákona, který není samostatným rozhodnutím ve správním řízení a jehož obsah je závazný pro výrokovou část rozhodnutí správního orgánu. Správní orgány příslušné k vydání závazného stanoviska jsou dotčenými orgány. Závazné stanovisko na rozdíl od obyčejného stanoviska musí být správním orgánem plně zohledněno ve výroku rozhodnutí. U stanoviska postačí jeho vypořádání v odůvodnění rozhodnutí. Otázku stanovisek a závazných stanovisek orgánů ochrany ovzduší upravují v aktuálním znění § 11 až § 15 ZOO. Hlavními orgány ochrany ovzduší pro vydávání stanovisek a závazných stanovisek jsou MŽP, krajský úřad a stavební úřad.*

5.3.1 Stanoviska orgánů ochrany ovzduší

MŽP

Podle § 11 odst. 1 písm. a) ZOO vydává ministerstvo stanovisko k územnímu rozvojovému plánu a zásadám územního rozvoje. Toto stanovisko je závazným podkladem pro politiku územního rozvoje, jež je podle § 70 an. stavebního zákona *strategickým dokumentem, který určuje ve stanoveném období požadavky na konkretizaci úkolů územního plánování (...) a určuje strategii a základní podmínky pro naplňování*

⁷⁴ SINGOVSKÁ, R., *Dotčený orgán ve veřejné správě*, Brno 2010, s 29-30

těchto úkolů. V tomto stanovisku dochází k posouzení souladu návrhů na využití území stanovených v politice územního rozvoje a územně plánovací dokumentaci s požadavky ZOO, mezi něž patří zejména povinnost dodržování přípustné úrovně znečištění. MŽP se během vydávání stanovisek řídí PZKO a příslušnými imisními limity⁷⁵ úrovně znečištění znečišťujícími látkami podle přílohy č. 1 ZOO.⁷⁶

Krajský úřad

Podle § 11 odst. 2 písm. a) vydávají krajské úřady stanoviska k územnímu plánu a regulačnímu plánu v rámci územního plánování. Územní plánování si podle § 38 an. stavebního zákona klade za cíl soustavné a komplexní řešení funkčního využití území, stanovování zásad jeho plošného a prostorového uspořádání a vytváření předpokladů pro udržitelný rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích. Nejdůležitějším principem územního plánování je udržitelný rozvoj území, jehož cílem je vytvářet podmínky pro příznivé životní prostředí a hospodářský rozvoj.

Územní plán je podle § 80 an. stavebního zákona *základním koncepčním dokumentem obce k usměrňování územního rozvoje.* Jedná se o nástroj sloužící k usměrňování rozvoje území obce. Stanovuje funkční využití jednotlivých částí území, jako jsou například obytné či rekreační zóny a zároveň vymezuje veřejně prospěšné stavby a opatření, například vodovody, parky a komunikace. Jedná se o spíše nepřímý zásah do vlastnického práva osob, jejichž nemovitosti podléhají nástroji právní regulace daného územního plánu, v jehož limitech mohou toto vlastnické právo vykonávat. Tyto zásahy musí mít kvůli konfliktu s ústavně zaručeným právem vlastnit majetek podle článku 11 LZPS své dostatečné opodstatnění. Provedení zásahu do vlastnického práva musí být uskutečněno pouze v nezbytně nutné míře za užití co nejšetrnějšího způsobu vedoucího k sledovanému cíli, a to cestou vylučující libovůli, diskriminační způsoby. To vše musí být realizováno vždy na základě zákona.⁷⁷ Touto problematikou se nesčetněkrát zabýval Nejvyšší správní soud, konkrétně například ve svém rozsudku ze dne 21.7.2009, č. j. 1 Ao 1/2009-120

⁷⁵ Pro upřesnění se řídí úrovní znečištění znečišťujícími látkami, jejichž imisní limit je stanoven v bodech 1 a 2 přílohy č. 1 ZOO a k úrovním znečištění látek, jejichž imisní limit je stanoven v bodech 3 a 4 přílohy č. 1 ZOO pouze přihlíží.

⁷⁶ Komentář k ZOO, s 114-142

⁷⁷ HRŮŠOVÁ, K., § 18 [Cíle územního plánování], *Stavební zákon – komentář. 5. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2016 (dále citováno jako „Komentář ke stavebnímu zákonu“)

týkajícího se otázky aktivní legitimace nájemce zemědělské půdy, jejíž území podléhalo územnímu plánu obce. Regulačním plánem se pak podle § 85 an. stavebního zákona rozumí součást územně plánovací dokumentace, ve kterém se *stanoví podrobné podmínky pro vymezení a využití pozemků, umístění a prostorové uspořádání staveb (...), umístění a prostorové uspořádání staveb veřejné infrastruktury, ochranu hodnot, charakteru území a krajinného rázu.*

Dále vydává krajský úřad podle § 11 odst. 2 písm. b) ZOO *závazné stanovisko k povolení záměru obsahujícího stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2 k tomuto zákonu k řízením podle jiného právního předpisu.* Tímto jiným právním předpisem může být stavební zákon nebo horní zákon. Závazné stanovisko vydává krajský úřad také k povolení záměru pozemní komunikace kategorie dálnice nebo silnice I. třídy v zastavěném území obce a parkoviště s kapacitou nad 500 parkovacích stání k řízení podle jiného právního předpisu a to podle § 11 odst. 2 písm. d) ZOO.

5.3.2 Jednotné environmentální stanovisko (JES)

1. ledna 2024 vstoupil v platnost ZJES, který zavedl JES. Jedná se o *závazné stanovisko k vlivům na životní prostředí u záměru, který podléhá povolování podle stavebního zákona nebo posouzení vlivu na životní prostředí podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, které se vydává namísto správních úkonů stanovených jinými právními předpisy v oblasti ochrany životního prostředí.*⁷⁸ JES slouží k nahrazení plurality závazných stanovisek obsažených například v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZOPK“) a v dalších zákonech z oblasti životního prostředí. Příslušnými orgány pro vydávání JES jsou MŽP jako ústřední orgán, v taxativně vyjmenovaných případech krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností jakožto zbytkový orgán.⁷⁹

Principem JES je usnadnit žadateli o povolení záměru v oblasti životního prostředí proces řízení o povolení záměru, a to pomocí koncentrace mnohých správních úkonů do jednoho jediného správního úkonu. Žadateli náleží volba, zda požádá o vydání JES před

⁷⁸ § 2 odst. 1 ZJES

⁷⁹ SLEZÁK, P., *Metodický pokyn k zavedení jednotného environmentálního stanoviska do praxe správních orgánů*, In: mzp.cz [online] Praha 30.9.2023, dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/jednotne_environmentalni_stanovisko/\\$FILE/OL-metodicky-pokyn-JES-20230930.pdf.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/jednotne_environmentalni_stanovisko/$FILE/OL-metodicky-pokyn-JES-20230930.pdf.pdf) (dále citováno jako „Metodický pokyn k JES“), s 5

samotným řízením o povolení záměru podle stavebního zákona nebo zda podá žádost ke stavebnímu úřadu, který si následně u orgánu ochrany životního prostředí JES sám vyžádá.⁸⁰

Zavedení JES vedlo k obsahovým změnám několika zákonů z oblasti životního prostředí. Jedním z nich je i zákon o ochraně ovzduší, kde díky zavedení JES dochází k možnosti zahrnout správní úkony krajského úřadu do JES. Konkrétně se jedná o § 11 odst. 2 písmena b) a d) ZOO, tedy závazná stanoviska krajského úřadu k povolení záměru obsahujícího vyjmenovaný stacionární zdroj a povolení záměru dálnice a silnice I. třídy v zastavěném území či parkoviště s kapacitou nad 500 míst.⁸¹

Použití JES v praxi je skvěle znázorněno v metodickém pokynu k JES, kde je uveden příklad s povolením záměru stavby průmyslového areálu obsahujícího vyjmenovaný stacionární zdroj podle přílohy č. 2 ZOO. Část areálu přitom zasahuje do pozemku plnicího funkce lesa a zbytek areálu do zemědělského půdního fondu. Navíc se na dotčené ploše nachází vzrostlé stromy a protéká jí vodní tok. Z těchto důvodů je potřeba získat řadu souhlasů od dotčených orgánů ochrany přírody podle ZOPK i podle dalších zákonů, jako je třeba lesní zákon, zákon o zemědělském půdním fondu a vodní zákon. Souhlas je potřeba získat pro zásah do významného krajinného prvku kvůli možnému ohrožení funkce vodního toku, dále je nutné získat povolení ke kácení dřevin, souhlas se zásahem do krajinného rázu, souhlas s odnětím ze zemědělského půdního fondu atd. Namísto toho nyní může krajský úřad, který je příslušný podle § 14 odst. 1 písm. a) ZJES, ve stanovené lhůtě vydat JES obsahující posouzení všech zmíněných otázek. Krajský úřad má také možnost obrátit se na správní orgány příslušné podle jiného právního předpisu k vydávání správních úkonů, které by nebyly součástí JES, s žádostí o jejich vyjádření.⁸²

5.4 Posuzování vlivů na životní prostředí

Tento institut u nás upravuje ZPV. Proces posuzování vlivu na životní prostředí spočívá v získání objektivního odborného podkladu pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření

⁸⁰ MŽP, *Jednotné environmentální stanovisko*, In: mzp.cz [online], 2023, dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/jednotne_environmentalni_stanovisko

⁸¹ Příloha č. 1 k metodickému pokynu k JES

⁸² Metodický pokyn k JES, s 17

podle zvláštních právních předpisů, které přispívá k udržitelnému rozvoji společnosti.⁸³ Při posuzování vlivů na životní prostředí (také nazýváno proces EIA či proces SEA) dochází k systematickému zkoumání a posuzování možného působení záměru či koncepce na životní prostředí. Účelem je zjistit předpokládané vlivy záměrů a koncepcí na obyvatelstvo, veřejné zdraví a životní prostředí.

K procesu EIA dochází před samotným povolením záměrů a jejich realizací. Pokud nedojde k závěru procesu EIA, nesmí povolující úřad o povolení záměru rozhodnout.⁸⁴ Tuto studii musí podstoupit veškeré velké stavby a podniky, jejichž dopad na životní prostředí je výrazný. Příkladem jsou různé spalovny, továrny atd. Posuzování v procesu EIA podléhají i změny záměrů, například navýšení kapacity, rozšiřování a změny technologií. Výhody závazného stanoviska EIA mohou být spatřovány v možnosti komplexního posouzení všech aspektů životního prostředí, včasné identifikaci rizik, transparentnosti díky účasti veřejnosti a dotčených orgánů na posuzování a samozřejmě také na zvýšené právní jistotě díky povaze tohoto závazného stanoviska a jeho vlivu na následná správní rozhodnutí.

Proces SEA poté znamená posuzování koncepcí, které stanoví rámec pro budoucí povolení záměrů podle přílohy č. 1 zákona EIA zpracovávaných v různých oblastech životního prostředí. Zpravidla pokaždé, když je dotčené území tvořeno územním obvodem více obcí, podléhají tyto koncepce posuzování. V případě dotčeného území s obvodem jedné obce může dojít k posuzování koncepce, pokud tak bylo stanoveno ve zjišťovacím řízení.⁸⁵

Stavby, činnosti a technologie uvedené v příloze č. 1 zákona EIA jsou posuzovány a evidovány v informačním systému EIA České republiky. Tento informační systém slouží jak k evidenci, tak i ke zveřejňování související dokumentace.

Proces EIA ovšem není natolik významný pro proces povolování stacionárních zdrojů. Za posledních 8 let se v informačním systému nachází pouze zlomek z celkových záznamů, které by se stacionárních zařízení přímo týkaly. Z 9 nalezených záznamů pouze

⁸³ § 1 odst. 3 ZPV

⁸⁴ MŽP, *Posuzování vlivů na životní prostředí*, In: mzp.cz, dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zivotni_prostredi

⁸⁵ *Posuzování vlivů na životní prostředí – EIA, SEA*, In: kr-vysocina.cz, 14.2.2008, dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/posuzovani-vlivu-na-zivotni-prostredi-eia-sea/d-225461>

dva skončily vydáním stanoviska, zbylé procesy buď nepodléhají dalšímu posuzování nebo byly ukončeny z jiných důvodů. Nejnovějším relevantním posuzovaným záměrem je k září 2024 stacionární zařízení pro recyklaci stavebních a demoličních odpadů – lom Babí v Královéhradeckém kraji (č. j. KUKHK-35962/ZP/2023⁸⁶) z 6. listopadu 2023. Posouzení skončilo závazným stanoviskem upravujícím podmínky pro provoz zařízení, které obsahují například povinnost měření hluku v chráněném venkovním prostoru staveb ve vybraných referenčních bodech v denní době, dále povinnost přijímání taxativně vyjmenovaných odpadů, omezení pracovní doby zařízení, evidence příjezdů a odjezdů těžkých nákladních automobilů atd. V tomto stanovisku byl vliv na ovzduší a klima vyhodnocen jako málo významný. Proces EIA tedy lze považovat vzhledem k nízké četnosti posuzování záměrů končících závazným stanoviskem ve vztahu k stacionárním zdrojům za spíše výjimečnou záležitost.

6 Dozor nad dodržováním povinností a opatření ke zjednáání nápravy

Provozovatelé stacionárních zdrojů mají ze zákona stanovenou řadu povinností vyjmenovaných v § 17 ZOO. Další individuální povinnosti mohou být obsaženy v povolení provozu, případně integrovaném povolení. Provozovatel musí dbát těchto povinností pod hrozbou sankce. Kontrolu nad jejich dodržováním zajišťují vybrané orgány ochrany ovzduší. Právní úprava kontroly se nachází v zákoně č. 255/2012 Sb., o kontrole (dále jen „kontrolní řád“), dále také v ZIP.

6.1 Státní dozor (ČIŽP)

Státní dozor ve věcech životního prostředí provádí ČIŽP, která má v oblasti ochrany ovzduší právo dohlížet na veškeré povinnosti provozovatelů stacionárních zdrojů, které znečišťují ovzduší.⁸⁷ Dozor také ČIŽP vykonává nad činností autorizovaných osob, které jsou oprávněny vykonávat autorizované činnosti vyjmenované v § 32 odst. 1 ZOO. Do

⁸⁶ Elektronická verze dostupná z:

https://portal.cenia.cz/eiasea/download/RUIBX0hLSzEwODJfemF2ZXJ5U3RhbkRPQ18zMzA3MDg2ODE3MTY4NTc5MzI2LnBkZg/HKK1082_zaveryStan.pdf

⁸⁷ ČIŽP, *Ochrana ovzduší, ozonové vrstvy a klimatického systému Země*, In: cizp.cz [online], 2021, dostupné z: <https://www.cizp.cz/pusobnost/ochrana-ovzduasi-ozonove-vrstvy-a-klimatickeho-systemu-zeme> (dále citováno jako „Ochrana ovzduší, ozonové vrstvy a klimatu“)

kontrolní činnosti ČIŽP spadá také kontrolní analýza a měření zajišťovaná vlastní měřicí a analytickou technikou.⁸⁸ K pravidelné kontrole dochází prostřednictvím inspektorů, kteří po podání podnětu na ČIŽP dohlížejí na zvýšenou četnost kouře, prachu a zápachu z podniků a provozoven, u kterých jsou stanoveny zákonné limity.⁸⁹ Jednat se může o spalovny, průmyslové podniky a jiná zařízení s možným vlivem na kvalitu ovzduší. Inspektoři také zasahují v případě havarijní situace, při které běžně dochází k rychle rostoucímu znečištění ovzduší, přičemž musí vzhledem k vážnosti situace jednat co nejrychleji za účelem minimalizace dopadů na životní prostředí. Inspektorům také náleží kontrola nad dodržováním podmínek, které byly stanoveny v integrovaném či samostatném povolení provozu stacionárního zdroje, zejména týkajících se emisí znečišťujících látek podle § 12 odst. 4 písm. a) ZOO. ČIŽP provádí kromě reakce na podněty kontrolu také podle svého plánu kontrol.

6.1.1 Plán kontrol

ČIŽP každoročně vypracovává plán činnosti. Jedná se o dokument sloužící k plánování a koordinaci inspekčních činností ČIŽP napříč oblastmi ochrany životního prostředí. Obsah tohoto plánu vychází ze statistických výsledků z minulých období a podle nich se zpracovává, aby co nejlépe docházelo k naplánování činností, zejména dozorové. Do plánovaných kontrol spadají také kontroly na zařízeních s integrovaným povolením, které jsou mnohem složitější na provedení vzhledem k zapojení všech složek technické ochrany životního prostředí.⁹⁰

Pro ochranu ovzduší je upraven plán kontrol pro rok 2024 tak, aby se kontrolní činnost inspektorů soustředila na stacionární zdroje znečišťování ovzduší pro jejich míru podílení se na znečišťování ovzduší. Kontroluje se dodržování emisních limitů, emisních stropů, podmínek provozu zdrojů uvedených v povoleních k jejich provozu atd.⁹¹

⁸⁸ Ochrana ovzduší, ozonové vrstvy a klimatu

⁸⁹ ČIŽP, *V jakých situacích se na nás můžete obrátit?* In: [cizp.cz](https://www.cizp.cz/obratte-se-na-nas/v-jakych-situacich-se-na-nas-muzete-obratit/v-jakych-situacich-se-na-nas-muzete) [online], 2021, dostupné z: <https://www.cizp.cz/obratte-se-na-nas/v-jakych-situacich-se-na-nas-muzete-obratit/v-jakych-situacich-se-na-nas-muzete>

⁹⁰ Plán činnosti ČIŽP 2024, s 4

⁹¹ Taktéž, s 11

6.2 Opatření k nápravě a přestupky

Instituty opatření k nápravě a právní úpravě přestupků na úseku ochrany ovzduší se věnuje část pátá ZOO. Institut nápravných opatření představuje aplikaci prvku nápravy, který je jedním z prvků právní odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí. Jeho obsahem může být jak povinnost komisivní v podobě provedení opatření ke zjednání nápravy, tak i omisivní, například povinnost omezit či zastavit provoz stacionárního zdroje. Zde jsou aplikovány obecné principy „znečišťovatel platí“ a princip nápravy škody u zdroje.⁹²

6.2.1 Opatření ke zjednání nápravy

Věta první § 22 odst. 1 ZOO stanovuje, že *v případě, že provozovatel neplní povinnosti stanovené tímto zákonem nebo povolením provozu, jsou inspekce nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností oprávněny uložit provozovateli provést v přiměřené lhůtě opatření ke zjednání nápravy*. Nutným předpokladem je, aby správní orgán prostřednictvím provedené kontroly zjistil absenci plnění povinností provozovatelem stacionárního zdroje stanovených ZOO nebo povolením provozu. Podle subjektu provozovatele se rozlišuje příslušnost orgánu ochrany ovzduší oprávněného k uložení nápravného opatření. Pro fyzické osoby je příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností a pro právnické osoby a podnikající fyzické osoby je příslušná ČIŽP, pokud se jedná o vyjmenovaný stacionární zdroj podle přílohy č. 2 ZOO⁹³. V návaznosti na princip „znečišťovatel platí“ nese provozovatel náklady na odstranění tohoto závadného stavu. Problematickou částí rozhodnutí, kterým je uloženo opatření ke zjednání nápravy, je povaha odvolání proti tomuto rozhodnutí. Jelikož se ZOO v § 22 odst. 3 nevyjadřuje k odkladnému účinku rozhodnutí o uložení nápravných opatření, má toto odvolání odkladný účinek. V důsledku toho může dojít k prodlužování trvání závadného stavu, čímž se nadále znečišťuje životní prostředí.

⁹² Komentář k ZOO, s 275-280

⁹³ V případě, že se nejedná o vyjmenovaný stacionární zdroj podle přílohy č. 2 ZOO, může být vedle ČIŽP příslušný i obecní úřad obce s rozšířenou působností. Přednost má ten orgán, který dříve zahájil řízení a to podle § 26 odst. 1 ZOO

6.2.2 Zastavení provozu stacionárního zdroje

Rozhodnutí o zastavení provozu stacionárního zdroje navazuje na nedodržení předchozího opatření ke zjednání nápravy. Věta druhá § 22 odst. 1 ZOO stanoví, že *pokud provozovatel opatření ke zjednání nápravy ve stanovené lhůtě neprovedl, jsou inspekce nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností oprávněny vydat rozhodnutí o zastavení provozu stacionárního zdroje*. Jedná se o jeden ze dvou případů vydání takového rozhodnutí. Druhým případem je provoz vyjmenovaného stacionárního zdroje podle přílohy č. 2 ZOO bez povolení provozu vyžadovaného v § 11 odst. 2 písm. c) ZOO. Zde je jediným příslušným orgánem ČIŽP. Na rozdíl od rozhodnutí o uložení opatření ke zjednání nápravy nemá odvolání proti rozhodnutí o zastavení provozu odkladný účinek.

6.2.3 Přestupky na úseku ochrany ovzduší

§ 23 ZOO obsahuje taxativní výčet přestupků nepodnikajících fyzických osob na úseku ochrany ovzduší. Většina z nich se vztahuje na provozovatele stacionárního zdroje a spočívá v porušení některé z povinností uvedených v § 17 ZOO. Tyto přestupky projednává podle § 24 ZOO obecní úřad obce s rozšířenou působností. Mnohem komplexnější výčet přestupků ovšem upravuje § 25 ZOO zabývající se přestupky právnických osob a podnikajících fyzických osob. Odstavec 2 upravuje specifické přestupky, kterých se mohou dopustit pouze ty právnické a podnikající fyzické osoby, které jsou zároveň provozovateli stacionárních zdrojů uvedených v příloze č. 2 ZOO.

7 Ekonomické nástroje pro ochranu ovzduší

Poslední kapitola bude pojednávat o systému ekonomických nástrojů. Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí lze vnímat jako doplněk k administrativnímu systému ochrany pro jejich vysokou efektivitu a nižší nákladnost. Jako hlavní cíl si institut ekonomických nástrojů klade přimět subjekty k ekonomicky vhodnému a zároveň ekonomicky výhodnému jednání, tj. chování, které bude pro životní prostředí šetrnější, ke kterému je subjekt zároveň ekonomicky motivován. Ekonomické nástroje mohou mít dvě podoby – stimulace pozitivní a stimulace negativní. Pozitivní stimulací mohou být například různá daňová zvýhodnění ekologicky šetrné výroby elektrické energie, dále pak dotace a podpory. Příkladem negativní stimulace jsou pak daně a poplatky. Pro oblast

ochrany ovzduší jsou nejvýznamnějšími ekonomickými nástroji poplatky za znečišťování ovzduší a dotace.⁹⁴

7.1 Poplatky za znečišťování ovzduší

Poplatky jsou obecně jakožto ekonomické nástroje účelově vázány, představují kompenzační element za ekologickou újmu. Od roku 2017 je 65 % výnosu z poplatků za znečišťování ovzduší příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky, 25 % příjmem kraje, na jehož území se stacionární zdroj nachází a 10 % příjmem státního rozpočtu.⁹⁵ Tento výnos se může dále použít na financování opatření či činností souvisejících s ochranou ovzduší.

Poplatkovou povinnost mají podle § 15 odst. 1 ZOO pouze provozovatelé stacionárních zdrojů vyjmenovaných v příloze č. 2 ZOO. Dále odstavec 2 stanovuje, že zpoplatněny jsou znečišťující látky, které jsou vypouštěné stacionárním zdrojem nebo zdroji a pro které má provozovatel povinnost zjišťovat úroveň znečišťování podle § 6 odst. 1 písm. a) ZOO. Pro zpoplatněnou látku musí tedy mít provozovatel stanovený specifický emisní limit, emisní strop nebo za určitých předpokladů technickou podmínku provozu.⁹⁶ Pokud stacionární zdroj nemá stanovenou ani jednu z těchto podmínek, jeho provozovatel žádné poplatky neplatí. Zpoplatněnými látkami jsou v návaznosti na odstavec 5 ve spojení s přílohou č. 9 ZOO čtyři vyjmenované látky a těmi jsou tuhé znečišťující látky, oxid siřičitý, oxidy dusíku a těkavé organické látky.

Výpočet poplatku se provádí podle § 15 odst. 5 ZOO součinem základu poplatku⁹⁷, sazby a koeficientu úrovně emisí. Koeficient úrovně emisí je uveden v příloze č. 9 bodu 2 ZOO. Jeho hodnota se odvíjí od dosaženého procenta specifického emisního limitu až na maximální číslo 1, tudíž koeficient zde slouží v mnohých případech ke snížení celkové výše poplatku. Zákonem č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím nového stavebního zákona došlo k zavedení koeficientu nulového v případech, kdy je dosahované procento specifického emisního limitu menší než 50. V tomto případě se výpočet bude taktéž rovnat nule, což vede k osvobození od poplatku.

⁹⁴ DAMOHORSKÝ, M., *Právo životního prostředí. 3. vydání*, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2010, s 41

⁹⁵ § 15 odst. 14 ZOO

⁹⁶ Komentář k ZOO, s 173-187

⁹⁷ Podle § 15 odst. 4 ZOO je základem poplatku za znečišťování množství emisí ze stacionárního zdroje nebo zdrojů v tunách.

7.2 Dotace a podpory

Dotace, dary a jiná zvýhodnění jsou součástí ekonomických nástrojů pozitivních. K jejich čerpání dochází u nás ze státního rozpočtu a prostřednictvím Státního fondu životního prostředí (dále jen „SFŽP“), který přispívá na projekty zlepšující životní prostředí. Aktuálním příkladem dotace prostřednictvím SFŽP týkající se ochrany ovzduší byly tzv. kotlíkové dotace z období 2014-2024, jež byly ukončeny 31. srpna 2024. Hlavním účelem těchto dotací byla pomoc domácnostem s výměnou starých kotlů na pevná paliva, které nesplňovaly 3., 4. a 5. emisní třídu za nový ekologický zdroj, kterým může být třeba kotel na biomasu nebo tepelné čerpadlo.⁹⁸ Kotlíkové dotace byly financovány z výzev Operačního programu Životní prostředí (dále jen „OPŽP“), který tvoří základní dotační program EU v oblasti ochrany životního prostředí.⁹⁹ Inspirací kotlíkových dotací u nás byl dotační program z Polska, o jehož problematice se zmiňuje kapitola 2.1.4.

7.2.1 Operační program Životní prostředí (2021-2027)

OPŽP poskytuje finanční podporu na projekty zaměřené na ochranu a zlepšování kvality životního prostředí, a to prostřednictvím prostředků z evropských strukturálních fondů. Mezi jeho hlavní cíle patří podpora efektivního využívání zdrojů, zamezení negativním dopadům lidské činnosti na životní prostředí nebo zmírňování dopadů změny klimatu.¹⁰⁰ Momentálně probíhá třetí programové období tohoto operačního programu. České republice bude z fondů EU poskytnuto kolem 61 miliard korun pro uskutečnění a podporu projektů sloužících k zajištění kvalitnějšího životního prostředí pro české obyvatelstvo a omezení negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a klima. Orgánem, který OPŽP řídí, je MŽP, které má dohlížet na správné řízení a provádění celého programu. SFŽP poté dohlíží a odpovídá za administraci přijatých projektů. Mezi jedny z konkrétních cílů OPŽP patří i zlepšení kvality ovzduší a adaptace na klimatické změny, realizované například v podobě výše zmíněných kotlíkových dotací.

⁹⁸ OPŽP, 45. výzva – výměna kotlů pro nízkopříjmové domácnosti, In: opzp.cz [online], dostupné z: <https://opzp.cz/dotace/45-vyzva/>

⁹⁹ SFŽP ČR, Operační program Životní prostředí, In: sfzp.cz [online], dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/operacni-program-zivotni-prostredi/>

¹⁰⁰ Operační program Životní prostředí, In: gov.cz [online], 30.12.2020, dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/operacni-program-zivotni-prostredi-INF-201>

8 Závěr

Ochrana ovzduší hraje v právu životního prostředí klíčovou roli. Diplomová práce se soustředila na rozbor právní úpravy ochrany ovzduší s bližším zaměřením na stacionární zdroje znečištění ovzduší, které se na jeho kvalitě podílejí nejvíce. Při tvorbě této diplomové práce jsem se seznámil s mnohými pro ochranu ovzduší významnými dokumenty. Během studování analytické části PZKO 2020+ bylo zjištěno, že velký vliv na kvalitu ovzduší v České republice má vytápění domácností. Dále jsem z tohoto dokumentu zjistil, že za znečišťování českého ovzduší mohou v současné době také zdroje ze sousedního Polska, které Česká republika z povahy věci nemůže přímo regulovat, ovšem formou sdílení informací se tento problém aktivně řeší. Během rešerše právních pramenů ochrany ovzduší jsem došel k závěru, že se kořeny právní úpravy nachází v právu mezinárodním, kde figuruje zejména Úmluva o dálkovém znečišťování, která se dále promítá do evropské i národní legislativy. Evropské právo poté slouží k harmonizaci práva životního prostředí napříč jejími členskými státy.

Jelikož tvořila hlavní část práce právní úpravu stacionárních zdrojů a specifika jejich provozu, bylo nutné správně definovat pojem zdroj znečišťování ovzduší. Při studování zákona o ochraně ovzduší bylo z jeho komentáře zjištěno, že už samotná definice tohoto pojmu tvoří v právní praxi nesrovnalost. Příkladem je problematika dopravních staveb, které samy o sobě netvoří zdroj znečišťování ovzduší, ale vlivem pohybu mobilních zdrojů po nich se na kvalitě ovzduší podílejí.

Díky důležitosti právní úpravy stacionárních zdrojů jsem se mohl seznámit s nejnovějšími změnami v oblasti správního práva. Letošní novelizace stavebního zákona a zavedení JES tvoří rozšíření procesu povolování provozu stacionárních zdrojů. Po nastudování metodického pokynu k JES jsem pochopil možné uplatnění tohoto závazného stanoviska v praxi, ovšem jeho pozitivní či negativní vliv se efektivně projeví až v budoucích letech. V práci jsem se soustředil také na úpravu dozoru a přestupků na úseku ochrany ovzduší. Zde stojí za připomenutí slabší místo v úpravě odvolání proti rozhodnutí, kterým je uloženo opatření ke zjednání nápravy, kde stále chybí ujednání o odkladném účinku, vedoucí k možnému prodlužování trvání závadného stavu znečišťujícího ovzduší.

Výstup této práce plní mou představu o funkci právních norem práva životního prostředí a díky tomu jsem se dozvěděl o specifikách právní úpravy ochrany ovzduší na vyšší úrovni. Cennou pomůckou při tvorbě této práce byl zejména komentář k zákonu o ochraně ovzduší, který mi poskytl podrobné informace o většině zde zmiňovaných institutů a díky němuž jsem získal hlubší poznatky o jednotlivých ustanoveních zákona. Hlavním cílem této diplomové práce byl hlubší průzkum právní regulace ochrany ovzduší zasahující do oblasti životního prostředí, jejíž aspekty jsou stejně jako v každém právním odvětví velmi komplexní. V boji proti znečištění ovzduší je tato právní komplexita důležitá a pevně věřím, že aktuální právní nástroje budou i přes některé nedostatky nadále plnit funkci pro současnou i budoucí ochranu lidského zdraví a globálního ekosystému.

Seznam použitých zkratk

CLRTAP	Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší překračujícím hranice států
EMEP	Kooperativní program monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
ZOO	Zákon o ochraně ovzduší
PZKO	Program zlepšování kvality ovzduší
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
JES	Jednotné environmentální stanovisko
ZJES	Zákon o jednotném environmentálním stanovisku
EIA	Posuzování vlivů na životní prostředí
ZPV	Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí
IPPC	Integrovaná prevence a omezování znečištění
LZPS	Listina základních práv a svobod
BAT	Nejlepší dostupné techniky
ZIP	Zákon o integrované prevenci
ZOPK	Zákon o ochraně přírody a krajiny
SFŽP	Státní fond životního prostředí
OPŽP	Operační program Životní prostředí
tj.	To jest
tzv.	Takzvaný

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BRANIŠ, M., HŮNOVÁ, I. (eds.), Atmosféra a klima, aktuální otázky ochrany ovzduší, nakladatelství Karolinum, Praha 2009

MORÁVEK, J., TOMÁŠKOVÁ, V., BERNARD, M., VÍCHA, O., Zákon o ochraně ovzduší. Komentář. 1. Vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2013

STEJSKAL, V., TOMÁŠKOVÁ, V., ŠEDINA, P., BAŠNÝ, V., České právo životního prostředí, vědecký časopis, číslo 32, Česká společnost pro právo životního prostředí, Praha 2012

HRŮŠOVÁ, K. Stavební zákon – komentář. 5. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2016

SINGOVSKÁ, R., Dotčený orgán ve veřejné správě, diplomová práce, Brno 2010

DAMOHORSKÝ, M., Právo životního prostředí. 3. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2010

Seznam použitých internetových zdrojů

ČHMÚ, Imisní limity, 2022, dostupné z:

https://www.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/info/limity_CZ.html

PRETEL, J., Skleníkový efekt, 2011, dostupné z:

https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/klimazmena/files/cc_chap05.pdf

WANG, K., LIANG, S., Global atmospheric downward longwave radiation over land surface under all-sky conditions from 1973 to 2008, In: Journal of geophysical research [online], 2009, dostupné z:

<https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1029/2009JD011800>

Narušení ozonové vrstvy, In: is.cuni.cz [online], dostupné z:

<https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=196658&kod=OPNB2B108A>

MŽP, Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států, In: mzp.cz [online], 2024, dostupné z:

https://www.mzp.cz/cz/umluva_o_dalkovem_znecistovani_ovzdusi_hranice

UNECE, Protocols, In: unece.org [online], dostupné z: <https://unece.org/protocols>

MŽP, Protokoly přijaté v rámci Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států, In: mzp.cz [online], dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/protokoly_clrtap

SRBOVÁ, G., Národní program snižování emisí České republiky, In: mzp.cz [online], 2.1.2024, s 11, dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategicke_dokumenty/\\$FILE/000-Aktualizace_NPSE_2023-20240118.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategicke_dokumenty/$FILE/000-Aktualizace_NPSE_2023-20240118.pdf)

EUR-Lex, Geneva convention on Long-Range Transboundary Air Pollution, In: eur-lex.europa.eu [online], 2020, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/geneva-convention-on-long-range-transboundary-air-pollution.html?fromSummary=20>

MŽP, Emisní obchodování, In: mzp.cz [online], 2024, dostupné z:

https://www.mzp.cz/cz/emisni_obchodovani

BRZEZINA, J., Imisní limity – co znamenají a jak je interpretovat, In: chmibrno.org [online], 23.8.2018, dostupné z: <https://chmibrno.org/blog/2018/08/23/imisni-limity-co-znamenaji-a-jak-je-interpretovat/>

MŽP, Analýza příčin znečišťování ovzduší, In: mzp.cz [online], 11.12.2018, s 1, dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzdusi_2020/\\$FILE/000-PZKO_analyza_CR-20191104.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzdusi_2020/$FILE/000-PZKO_analyza_CR-20191104.pdf)

BUREŠOVÁ, M., Úvodní informace k analytické části PZKO 2020+, In: mzp.cz [online], 19.12.2019, s 2, dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzdusi_2020/\\$FILE/000-UI_MZP_PZKO-20191219.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzdusi_2020/$FILE/000-UI_MZP_PZKO-20191219.pdf)

HLAVSOVÁ, T., Podpůrná opatření k aktualizovaným programům zlepšování kvality ovzduší pro období 2020+, In: mzp.cz [online], 15.2.2021, dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/\\$FILE/000-podpurna_opatreni_fin-20210215.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/aktualizace_programu_zlepsovani_kvality_ovzduisi_2020/$FILE/000-podpurna_opatreni_fin-20210215.pdf)

ČIŽP, Plán činnosti na rok 2024, In: cizp.cz [online], 30.1.2024, dostupné z:

<https://www.cizp.cz/sites/cizp.cz/files/2024-01/PI%C3%A1n%20%C4%8Dinnosti%20na%20rok%202024.pdf>

KUŽEL, J., Stanovisko odboru ochrany ovzduší k pojmu stacionárního zdroje a stacionární technické jednotky používané pouze k výzkumu, vývoji nebo zkoušení nových výrobků a procesů, In: mzp.cz [online] 12.10.2012, dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zdroje_znecistovani_ovzduisi/\\$FILE/000-stac_zdroj_vedavyzkum-20190909.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zdroje_znecistovani_ovzduisi/$FILE/000-stac_zdroj_vedavyzkum-20190909.pdf)

MŽP, Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC), In: mzp.cz [online], dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/integrovana_prevence_omezovani_znecistovani

ČIŽP, IPPC – Integrovaná prevence a omezování znečištění (Integrated Pollution Prevention and Control), In: cizp.cz [online], dostupné z:

<https://www.cizp.cz/pusobnost/ippc>

Odbor průmyslové ekologie 31200, Referenční dokumenty o nejlepších dostupných technikách (BREF), In: mpo.gov.cz [online], 20.9.2013, dostupné z:

<https://www.mpo.gov.cz/cz/prumysl/ippc-integrovana-prevence-a-omezovani-znecisteni/referencni-dokumenty-bref/referencni-dokumenty-o-nejlepsich-dostupnych-technikach-bref--143226/>

SLEZÁK, P., *Metodický pokyn k zavedení jednotného environmentálního stanoviska do praxe správních orgánů*, In: mzp.cz [online] Praha 30.9.2023, dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/jednotne_environmentalni_stanovisko/\\$FILE/OL-metodicky-pokyn-JES-20230930.pdf.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/jednotne_environmentalni_stanovisko/$FILE/OL-metodicky-pokyn-JES-20230930.pdf.pdf)

MŽP, Jednotné environmentální stanovisko, In: mzp.cz [online], 2023, dostupné z:

https://www.mzp.cz/cz/jednotne_environmentalni_stanovisko

MŽP, Posuzování vlivů na životní prostředí, In: mzp.cz [online], dostupné z:

https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zivotni_prostredi

Posuzování vlivů na životní prostředí – EIA, SEA, In: kr-vysocina.cz [online], 14.2.2008, dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/posuzovani-vlivu-na-zivotni-prostredi-eia-sea/d-225461>

ČIŽP, Ochrana ovzduší, ozonové vrstvy a klimatického systému Země, In: cizp.cz [online], 2021, dostupné z: <https://www.cizp.cz/pusobnost/ochrana-ovzduasi-ozonove-vrstvy-a-klimatickeho-systemu-zeme>

ČIŽP, V jakých situacích se na nás můžete obrátit? In: cizp.cz [online], 2021, dostupné z: <https://www.cizp.cz/obratte-se-na-nas/v-jakych-situacich-se-na-nas-muzete-obratit/v-jakych-situacich-se-na-nas-muzete>

OPŽP, 45. výzva – výměna kotlů pro nízkopříjmové domácnosti, In: opzp.cz [online], dostupné z: <https://opzp.cz/dotace/45-vyzva/>

SFŽP ČR, Operační program Životní prostředí, In: sfzp.cz [online], dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/operacni-program-zivotni-prostredi/>

Operační program Životní prostředí, In: gov.cz [online], 30.12.2020, dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/operacni-program-zivotni-prostredi-INF-201>

Seznam použitých právních předpisů

Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (1979)

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (1992)

Kjótský protokol k rámcové úmluvě o změně klimatu (1997)

Pařížská dohoda o změně klimatu (2015)

Smlouva o fungování Evropské unie

Směrnice č. 2008/50/ES o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

Směrnice č. 2016/2284 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší

Směrnice č. 2010/75/EU o průmyslových emisích

Nářízení EU č. 1005/2009 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu

Nářízení EU č. 842/2006 o některých fluorovaných skleníkových plynech

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

Zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

Zákon č. 73/2012 Sb., o ochraně ozonové vrstvy a klimatického systému před nežádoucími efekty regulovaných látek a fluorovaných skleníkových plynů

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství

Zákon č. 148/2023 Sb., o jednotném environmentálním stanovisku

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci

Zákon č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí

Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole

Vyhláška č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší

Seznam použité judikatury

Usnesení Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti č. j. 8 As 245/2022-36 ze dne 19.6.2024

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 250/2018–68 ze dne 31.1.2019

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 1 Ao 1/2009-120 ze dne 21.7.2009

Právní úprava ochrany ovzduší - Abstrakt

Diplomová práce představuje hlubší pohled na rozbor právní úpravy ochrany ovzduší s bližším zaměřením na stacionární zdroje znečišťování ovzduší, které se na kvalitě ovzduší podílejí nejvíce. Práce ze začátku uvádí aktuální prameny právní úpravy v oblasti ochrany ovzduší. Česká legislativa disponuje dostatečně podrobnou úpravou ochrany ovzduší, jejíž základ je možné spatřit v mezinárodních úmluvách a právu Evropské unie. Pojednání o stacionárních zdrojích znečišťování ovzduší předchází přehled významných orgánů ochrany ovzduší v kapitole třetí, k nimž se v diplomové práci opakovaně vracíme při výkladu dalších institutů a problematik. Úprava stacionárních zdrojů je v této práci zahájena obecnou definicí zdrojů znečišťování ovzduší na zdroje mobilní a stacionární s rozбором rozdílů těchto pojmů a výkladových problémů. Ve své stěžejní části se práce zabývá provozem stacionárních zdrojů vyjmenovaných v příloze číslo 2 k zákonu o ochraně ovzduší, protože jsou považovány za zařízení s největším vlivem na naše ovzduší. Kapitola pátá podrobně rozebírá povinnosti provozovatele vyjmenovaných stacionárních zdrojů, upravuje povolení provozu a mimo jiné představuje nové jednotné environmentální stanovisko. Prostor dostává i otázka kontroly a dozoru v ochraně ovzduší včetně přestupků na tomto úseku.

Účelem diplomové práce je přiblížit aktuální legislativu na úseku ochrany ovzduší v přehledné a zároveň podrobné formě. Poukazuje také na různé nedostatky v dosavadní právní úpravě a přetrvávající praktické problémy nejen na území České republiky, které mají vliv na budoucí kvalitu ovzduší a s tím související vývoj právní úpravy.

Klíčová slova

Ochrana ovzduší – stacionární zdroje znečišťování ovzduší – provoz stacionárních zdrojů

The legal regulation of air protection – Abstract

The thesis presents a deeper look at the analysis of the legal regulation of air protection with a closer focus on stationary sources of air pollution, which contribute most to air quality. The thesis starts by presenting the current sources of legislation in the field of air protection. Czech legislation has a sufficiently detailed regulation of air protection, the basis of which can be seen in international conventions and European Union law. The discussion of stationary sources of air pollution is preceded by an overview of the major air protection authorities in chapter 3, to which we return repeatedly in the theses when explaining other institutes and issues. The description of stationary sources in this thesis begins with a general definition of air pollution sources into mobile and stationary sources, with an analysis of the differences between these terms and the interpretive problems. In its main part, the thesis deals with the operation of stationary sources listed in Annex 2 to the Air Protection Act, as they are the installations with the greatest impact on our air. Chapter 5 discusses in detail the obligations of the operator of the listed stationary sources, regulates the operating permit and, among other things, introduces the new uniform environmental statement. The subject of control and supervision in air protection, including offences in this area, is also addressed.

The purpose of the thesis is to present the current legislation in the field of air protection in a clear and detailed manner. It also points out various shortcomings in the current legislation and persisting practical problems not only in the Czech Republic, which have an impact on the future air quality and the related development of legislation.

Key words

Air protection – stationary sources of air pollution – operation of stationary sources